

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 13 · 7. november
Sesjonen 2018–2019

Møte onsdag den 7. november 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 13):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Møre og Romsdal fylke, Tove-Lise Torve, tar nå sete.

Fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Petter Eide fra og med 7. november og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Olivia Corso Salles, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Olivia Corso Salles er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [10:00:40]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jon Georg Dale, Nikolai Astrup og Kjell-Børge Freiberg vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Sverre Myrli.

Sverre Myrli (A) [10:01:11]: Jeg har et spørsmål til samferdselsministeren – jeg ser han er i startgropa.

Regjeringen valgte tidligere i høst å tildele kontrakten for persontrafikk på Sørlandsbanen til det britiske selskapet Go-Ahead – et svært omdiskutert selskap og mange steder i Storbritannia et svært upopulært selskap blant togpassasjerene. Statens eget selskap, NSB, vinge-klippes og bygges ned, mens tvisomme utenlandske selskaper ønskes velkommen av regjeringen på norske skinner. Ja, til og med The Times har fått med seg dette og latterliggjør den norske jernbanepolitikken og tildelingen til Go-Ahead, som de ikke har mye pent å si om.

Og Sørlandsbanen er bare starten – eller Sørtoget, skal det visst hete nå. Det finnes liksom ingen grenser for merkverdigheter i jernbanepolitikken nå. Deretter skal trafikken på Nordlandsbanen, Dovrebanen, Saltenpendelen, Trønderbanen, Raumabanen, Meråkerbanen og Rørosbanen ut på anbud og etter hvert også all annen togtrafikk i Norge. Jeg går ut fra at jernbanemyndighete-

ne og Samferdselsdepartementet har satt seg godt inn i hva slags selskap Go-Ahead er.

Spørsmålet mitt til samferdselsministeren er: Hvorfor er Go-Ahead et så upopulært togselskap i Storbritannia, og hvordan skal selskapet lykkes i Norge når det åpenbart ikke gjør det i Storbritannia?

Statsråd Jon Georg Dale [10:02:56]: Svaret på det tror eg at eg kunne ha gjort veldig enkelt. Grunnen til at dei skal lykkast i Noreg, er at dei skal oppfylle anbudspliktene. Det er framleis slik at det er staten som eig infrastrukturen, og vi eig framleis togsetta dei skal køyre. Vi kjøper tilbodet, og vi regulerer korleis ein skal utføre tenesta, gjennom det anbudet som no har vore ute. Det gjer at eg er trygg på at når Jernbanedirektoratet har tildelt kontraktar til Go-Ahead, har dei gjort det med utgangspunkt i at dei har kvalitetssikra at Go-Ahead er i stand til å levere den tenesta som dei ifølgje anbudsdokumentet skal gjere.

Det er fornøyeleg når Arbeidarpartiet no forargar seg veldig over at vi får nye aktørar inn. Berre det at vi faktisk fekk inn ein ny konkurrent til NSB, gjer at dei nærmast har halvert sitt eige pristilbod på å operere Sørlandsbanen. Det viser for alle praktiske føremål at konkurranse verkar. Det har Arbeidarpartiet alltid nekta for. No viser det seg nok ein gong at det faktisk gjev effekt. Og ikkje berre det: Eg kan også avklare, i tillegg til det som er hovudspørsmålet frå representanten, at banen framleis vil heite Sørlandsbanen – i den grad det skulle vere ei stor problemstilling. Men selskapet får lov til å operere under det namnet dei vil på dei toga dei køyrer.

Eg håpte at også Arbeidarpartiet klarte å gle seg over at vi no faktisk får til å spare 3 mrd. kr dei neste ti åra – 3 mrd. kr, som vi kan bruke til å styrkje togtilbodet, ikkje berre på Sørlandsbanen eller på Jærbanen, men på togtenester alle plassar i dette landet. I tillegg har vi no sett at gjennom samarbeidet som Go-Ahead skal ha med Kolumbus, eit godt etablert selskap i Noreg, evnar ein både å levere til betre pris og også å ha ein målretta strategi for å få fleire til å ta toget. Det trudde eg faktisk Stortinget var oppteke av.

Sverre Myrli (A) [10:04:56]: Jeg tror nok jeg hadde vært litt forsiktig med å bruke begrepet «fornøyeelig» når jeg ser hva som skjer på jernbanen om dagen, men det kan vi komme tilbake til.

Regjeringen har altså brukt milliardbeløp på den såkalte jernbanereformen. Det er opprettet en mengde nye enheter, foretak og selskaper – et voldsomt administrativt apparat. Dette koster penger – mye penger! Men det hører vi aldri samferdselsministeren prate om.

Men bakerst i statsbudsjettet er det en oversikt over hva alle de nye direktørene på jernbanen – og dem er det mange av – tjener. Der framkommer det at sjefen i

Bane NOR tjener 2,7 mill. kr i året. Sjefen i Norske tog tjener 2 mill. kr. Sjefen i Mantena – de som vedlikeholder togene – tjener 2,1 mill. kr. Og sjefen i Entur – billett-selskapet – tjener 1,9 mill. kr. Synes samferdselsministeren dette er fornuftig bruk av fellesskapets midler?

Statsråd Jon Georg Dale [10:06:00]: Eg registrerer at kva dei som leier NSB, tener – som er meir enn dobbelt så mykje som dei i dei andre selskapa – er Arbeidarpartiet tilsynelatande ikkje oppteke av. Det berre merkar eg meg.

Eg meiner at leiarlønene i staten skal ha ein vekst som er ansvarleg, og som gjer at vi rekrutterer fornuftige og relevante leiarar til dei statlege selskapa. Samtidig er vi avhengige av at vi har leiarlønningar som folk flest forstår. Det gjer at vi må passe på leiarlønnsveksten også i dei statlege selskapa i åra framover.

Det er heilt rett at vi har brukt nokre pengar på omstilling i jernbanereforma. Eg skjemmaest ikkje av det. Eg er glad for det. For med å bruke dei omstillingsmidlane vi har gjort, har vi både fått til ei ny organisering – som vi no ser på den første anbodspakka allereie gjev resultat – og greidd å handtere ein omstillingsprosess, slik at vi f.eks. i mange tilfelle har brukt midlar for å handtere pensjonsforpliktingane som dei tilsette elles ikkje ville fått med seg. Det er fornuftig bruk av pengar.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Sverre Myrli.

Sverre Myrli (A) [10:07:06]: Jeg nevnte de nye selskapene, og NSB er, til samferdselsministerens orientering, ikke et nytt selskap, det er over 150 år gammelt.

Men vi kan gå fra de godt betalte direktørene til de ansatte som gjør jobben der ute på golvet, eller rettere sagt i toget. Samferdselsministeren har tidligere sagt at de ansatte som skal overføres fra NSB til Go-Ahead, får akkurat – jeg tror til og med han brukte det begrepet – akkurat de samme lønns- og pensjonsvilkårene i Go-Ahead som det de har i dag. Det er en sannhet med mange modifikasjoner, for reglene er jo at man får det man har, fram til neste lønnsoppgjør. Go-Ahead overtar i desember 2019, og neste lønnsoppgjør er 1. april 2020. De ansatte beholder altså det de har, i fire måneder.

Spørsmålet mitt til samferdselsministeren er: Kan han nå være like klar som tidligere, og kan han love de ansatte på jernbanen at de beholder lønns- og pensjonsvilkårene også etter de fire månedene?

Statsråd Jon Georg Dale [10:08:11]: Statsrådar forhandlar ikkje lønsoppgjør, det gjer partane i arbeidslivet. Det er eg ganske grunnleggjande fornøgd med. Det betyr at det vi seier i det tilbudet som no har vore ute, er at det vert ei tilsvarande verksemdsoverdraging til

det nye selskapet som skal operere banen. Det betyr at dei arbeidsvilkåra ein har, dei lønsvilkåra ein har, og dei pensjonsvilkåra ein har, tek ein med seg inn i det nye selskapet.

Det er slik at ein har årlege lønsoppgjør fordi partane i arbeidslivet forhandlar løns- og arbeidsvilkår. Korleis det utviklar seg i dette selskapet, veit vi ikkje, men vi veit at vi har klare reglar for korleis vi regulerer løn i norsk arbeidsliv, og det forventar og føreset eg at alle nye aktørar også held seg til.

Presidenten: Arne Nævra – til oppfølgingsspørsmål.

Arne Nævra (SV) [10:09:18]: Jeg tror ikke det er min ganske korte fartstid her i salen som gjør at jeg ikke forstår alt i denne jernbanereformen. Hvorfor har ikke regjeringen og statsråden lært noe av erfaringene fra Sverige og England i forbindelse med konkurranseutsetting?

Jeg forsto det sånn at kvalitet for passasjerene skulle være noe av det viktigste med jernbanereformen. Så viser det seg altså at det gis tillatelse til Go-Ahead, at det er de som skal kjøre på Sørlandsbanen. Det viser seg at SJ kommer med en klage. Men før den er behandlet, før man har gitt klagen en sjanse – en klage som for øvrig går på at kvalitet ikke er tillagt nok vekt, det er kun pris som vektlegges – inngås det kontrakt med Go-Ahead. Kan statsråden kommentere det?

Statsråd Jon Georg Dale [10:10:22]: Eg legg til grunn at Jernbanedirektoratet, som er ansvarleg for å inngå kontraktar, også behandlar klagene skikkeleg og seriøst. Opposisjonen kan gjerne framstille Go-Ahead som eit perifert selskap med lite tilfredse kundar. Go-Ahead har ein milliard kundar i året. Det er eit stort selskap som har vunne ein kontrakt i Noreg, basert på at kvalitet er vekta 60 pst., og at pris er vekta 40 pst. Dei har vunne tilbudet, bl.a. fordi dei trur dei klarer å få fleire passasjerar til å velje jernbanen enn konkurrentane trudde, gjennom det tette samarbeidet med Kolumbus. Då er spørsmålet: Hadde det ikkje vore naturleg at ein såg effektane av dette før ein bestemte seg for at selskapet ikkje var i stand til å levere tenestene? Vi sparer trass alt 3 mrd. kr over dei neste åra på å gjere det. Opposisjonen må gjerne fortsetje med å spørje om dette, men det er underleg at ein ikkje har større tiltru til aktørar som trass alt fraktar ganske mange passasjerar verda over.

Presidenten: Arne Nævra – til oppfølgingsspørsmål.

Arne Nævra (SV) [10:11:31]: Jeg takker for svaret, men jeg må si at jeg synes det er underlig at statsråden vil bruke en så viktig infrastruktur som jernbanen til en slags testkjøring for å se om dette fungerer. Jeg vet det er

gjort noen tester med søppelhåndtering. Jeg vet ikke om statsråden kan huske hvordan kvaliteten da ble tillagt vekt? Så får vi erfare at vi også – selvfølgelig – skal konkurranseutsette nordover. Vi får beskjed om at da skal kvalitet tillegges enda mindre vekt. Det er kommet signaler om at der skal pris bety enda mer enn for Sørlandsbanen. Hvorfor i all verden går statsråden den veien?

Statsråd Jon Georg Dale [10:12:12]: Anbudspakke på resterende trasear er enn så lenge ikkje klare. Det betyr at dei endelege vurderingane for det heller ikkje er gjorde. Samtidig er det Jernbanedirektoratet som lyser ut anbud, og det er dei som tildeler anbud.

Eg er oppteken av at vi har kvalitet på norsk jernbane. Det sikrar vi i Noreg gjennom at vi, staten, eig infrastrukturen. Vi eig togsetta. Vi har ansvar for drift og vedlikehald, og vi kjøper togtenester. Det som vert overlata til private aktørar, inkludert NSB, er å konkurrere om å få lov til å operere togstrekningane. Ein kan sjå på erfaringane frå sist vi hadde ute eit anbud, på Gjøvikbanen, som NSB vann, og som trass alt har gjort at vi både har spart pengar og gjeve eit godt tilbod på Gjøvikbanen i veldig mange år. Konkurransen er skjerp. Det viser også denne anbudsrunderen.

Presidenten: Bengt Fasteraune – til oppfølgings-spørsmål.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:13:24]: Vi i Senterpartiet er, som statsråden sikkert vet, svært kritiske til hele denne anbudsutsettingen og at NSB skal kastes ut av denne togstrekningen. For Senterpartiet er det viktig å bruke de offentlige anbudene til å styrke norsk næringsliv og bygge ut norske arbeidsplasser. Nå har altså regjeringen sendt dette prosjektet – og pengene – ut av landet.

Men likevel: Kjernen i debatten om Jernbanepakke IV er hvem som skal bestemme over norsk jernbanepolitikk og ivareta jernbanesikkerheten i framtiden. Vi vet at det ofte kan være tvil og splittelse knyttet til politiske veivalg, og da er det viktig at vi, som folkevalgte, i framtiden har frihet til å kunne gjøre andre veivalg og se på erfaringer.

Statsråden har forsøkt å skjule seg bak at norske tilsynsmyndigheter fortsatt skal føre kontroll og tilsyn med norsk jernbane, men det er EUs jernbanebyrå som i framtiden skal utstede sikkerhetsattest for selskap som skal kunne kjøre i Norge. Da vil selskap – enten det er Go-Ahead eller andre – klage, og da er det verken norske tilsynsmyndigheter, statsråden eller norske folkevalgte som kjører denne klagen. Det er EU-domstolen. Mener statsråden dette er en god måte å ivareta jernbanesikkerheten på i Norge?

Statsråd Jon Georg Dale [10:14:34]: Det er heilt rett: Eg er absolutt ikkje overraska over at Senterpartiet er imot alt som er nytt. Det har vi lang erfaring med at Senterpartiet er – også dette.

Men når ein går inn og faktisk gjer ein analyse av EUs fjerde jernbanepakke, kan ein jo spørje seg kva som gjorde at Senterpartiet gjennomførte tidlegare jernbanepakker då dei sat i regjering. Det skal eg ikkje gjere. Det er to spørsmål som har vore sentrale i motstanden mot fjerde jernbanepakke. Det eine er at ein overlåt tilsyn og kontroll til andre enn norske myndigheter, og det andre er konkurranse.

For det første: Tilsyn og kontroll etter Jernbanepakke IV – dersom ho vert implementert – ligg til Jernbanetilsynet, som i dag. Det er avklart.

Så er det spørsmålet om konkurranse: Eg meiner at den situasjonen vi no har, etter jernbanereforma, skulle tilseie at vi også implementerer dette, med mindre ein er grunnleggjande pessimistisk og skeptisk til konkurranse – då vil ein naturlegvis kunne ha eit anna utgangspunkt. Men eg meiner det ikkje er sakleg grunnlag for det med utgangspunkt i jernbanepakka.

Presidenten: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:15:56]: Mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

I vår hadde vi en ACER-debatt, og i kjølvannet av den fulgte en debatt om nye eksportkabler for strøm, ikke minst den private NorthConnect – en privat eksportkabel som nå er under konsesjonsbehandling, og som vil bryte med det som har vært grunnlaget i norsk energipolitikk fram til nå, nemlig at det offentlige skal stå for utbyggingen og prinsippet har vært at Statnett skal ha systemansvar og i all hovedsak utvikle, eie og drifte sentralnettet.

I sommer ble det klart at Statnett hadde en rekke innvendinger i sitt høringsbrev mot etableringen av NorthConnect. Blant annet påpekte Statnett at det er rasjonelt å utsette tiltaket til man har fått bedre kunnskapsgrunnlag om virkningen for det nordiske kraftsystemet, driftserfaring fra den pågående kapasitetsutvidelsen og ikke minst større trygghet for lønnsomhet. Statnett understreker også at det er uklart hvilken aktør NorthConnect skal kobles mot på britisk side. I tillegg mener Statnett at en privat eksportkabel vil gi større tapkostnader i det norske nettet enn det som framgår av konsesjonssøknaden, samt bidra til å gjøre lønnsomheten i eksisterende utenlandsforbindelser – som det for øvrig er bred politisk oppslutning om – mindre. Jeg skal ikke spekulere i hvem som må dekke inn den lønnsomheten.

Spørsmålet er: Hvorfor mener regjeringen det er viktigere å få bygd ut denne kabelen enn å ta en pust i bakken, lytte til faginstansen og stille konsesjonsbehandlingen i bero inntil – som det heter i avtalen mellom regjeringen og Arbeiderpartiet – man har høstet erfaringer og gjort grundige analyser av allerede eksisterende kapasitet før man vurderer å etablere nye?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:17:41]: Aller først: Handel med utlandet, enten det gjelder fisk, olje og gass eller industrivarer, har gitt oss gode inntekter gjennom eksport og sikret oss varer og tjenester gjennom import. Tilsvarende har utenlandshandel med strøm sikret oss god forsyningssikkerhet for energi i Norge og eksportinntekter. Strømkabler til utlandet legger til rette for mer import av kraft i perioder med lite tilsig i det norske vannkraftsystemet. Dette har vi spesielt erfart i år. Kraftutveksling demper også prissvingningene over året, og mellom årene, i den norske energiforsyningen.

Vi ønsker en god balanse mellom utbygging av ny kraftproduksjon og nye overføringsforbindelser til utlandet. Regjeringen er også opptatt av fastlandsindustrien og deres vilkår og av at vi vil ta kraften i bruk i større omfang. Samtidig sikrer vi at grunnlaget for investeringer i kraftforsyningen ikke kommer til å bli svekket.

Så til konsesjonssøknaden fra NorthConnect som nå er til behandling i NVE: Når NVE har gått igjennom denne saken, vil de gi sin vurdering av søknaden til Olje- og energidepartementet før saken behandles i departementet. Det jeg som statsråd kan slå fast, er at regjeringen kommer til å følge opp Stortingets vedtak og behandle NorthConnects søknad i tråd med regelverket og de føringene som Stortinget har lagt.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:19:41]: Jeg hører at man snakker om balanse. Statnett advarer mot lønnsomheten i dette, og det betyr vel at man vil se erfaringer av den balansen vi allerede har på de eksportkablene vi har. Aktørene bak eksportkabelen NorthConnect er produsenter av strøm, og det vil være noe helt nytt om disse får konsesjon til å bygge en eksportkabel for energi. Det vil jo bli som å la bukken passe havresekken, der produsenter ikke bare skal selge og produsere strøm, men også utvikle, bygge og drive en avgjørende del av sentralnettet. Det er noe helt nytt.

Statnett har som nevnt hatt en rekke innvendinger, men ifølge avtalen mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet skal kabelen, om den blir bygd, overdras til det offentlige når den er ferdig. Hva er logikken i å konsesjonsbehandle en privat eksportkabel som systemkoordinatoren Statnett er skeptisk til, og som den samme systemkoordinatoren etter sigende vil måtte overta og drifte når den står ferdig?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:20:45]: Ved behandlingen av den tredje energimarkedspakken la stortingsflertallet til grunn at departementet ferdigbehandler søknaden fra NorthConnect før det fremmes en lovendringssak, videre at det i framtiden bør være Statnett som driver og eier samtlige norske utenlandsforbindelser.

Og som jeg sa: Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak, og vi vil behandle NorthConnects søknad i tråd med det regelverket vi skal og må forholde oss til, og føringene som Stortinget har lagt.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Geir Pollestad.

Geir Pollestad (Sp) [10:21:39]: Me snakkar altså om ein gigantisk kabel for eksport av straum ut av Noreg. Ifølgje konsesjonssøknaden for kabelen vil dette gje dyrare straum for folk i Noreg, og det vil gje dyrare straum for industrien i Noreg.

Mitt spørsmål er: Kvifor vil Framstegspartiet og regjeringa gje folk og industri i Noreg dyrare straum?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:22:11]: Regjeringen er opptatt av en sikker og trygg strømforsyning til lavest mulig kostnad. Jeg viser til svaret jeg ga på hovedspørsmålet: Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak. Vi kommer til å behandle NorthConnects søknad i tråd med det regelverket det skal behandles etter, og i tråd med de føringene som Stortinget har gitt.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:22:55]: Når prosessen nå skal fortsette, som statsråden i dag bekrefter, betyr det at en kan komme i den paradoksale situasjonen at Statnett tvinges til å overta driften av en kabel som de nå advarer mot å bygge ut. Det vil være en nokså krevende situasjon, synes jeg. Grunnen til at Statnett advarer, er nettopp de samfunnsøkonomiske sidene av det, ikke minst at kabelen kan bidra til å redusere lønnsomheten i eksisterende mellomlandsforbindelser, og at den kan gi større tapskostnader i det norske nettet.

Spørsmålet er rett og slett: Hvorfor tar ikke regjeringen Statnetts innvendinger og advarsler om byggingen av denne kabelen på alvor?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:23:38]: Konsesjonssøknaden fra NorthConnect er nå til behandling i NVE. Når NVE har gått igjennom saken, kommer de til å gi sin vurdering til Olje- og energidepartementet før vi foretar behandlingen. Jeg viser til svaret jeg ga på hovedspørsmålet: Regjeringen kommer til å følge opp Stortingets vedtak, og vi kommer til å behandle North-

Connects søknad i tråd med det regelverket denne søknaden skal vurderes ut fra, og føringene som Stortinget har lagt.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:24:35]: Også mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

FNs klimapanel har i høst advart oss på det sterkeste om konsekvensene av klimaendringene. Men heldigvis ikke bare det, de har også fortalt at vi kan unngå de verste konsekvensene, men da må utslippene i verden nær halveres innen 2030. Et sted utslippene har økt kraftig i Norge de siste 30 årene, er i olje- og gassvirksomheten. Her må utslippene kraftig ned om vi skal klare vår del av den globale klimadugnaden.

Den 12. juni 2014 fattet Stortinget et enstemmig vedtak om å bruke kraft fra land for å dekke kraftbehovet på Johan Sverdrup, Gina Krog, Edvard Grieg og Ivar Aasen. Stortinget var også enige om at dette skulle skje senest innen 2022.

Tidligere i høst fikk statsråden planene for byggetrinn 2 på Johan Sverdrup på sitt bord.

Spørsmålet mitt er: Kan statsråden bekrefte at hele Edvard Griegs kraftbehov vil bli dekket med kraft fra land, og at en gjennomføringsplan for hvordan dette skal gjøres i tråd med Stortingets vedtak, ligger inne i de planene som statsråden fikk tidligere i høst?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:26:13]: Aller først: Klimautfordringene er globale, og de må også løses globalt.

Parisavtalen forplikter partene til å holde den globale oppvarmingen godt under 2 grader, og ned mot 1,5 grader. I vårt bidrag til Parisavtalen la vi til grunn at vi skal nå klimamålene, samtidig som vi har en sterk og konkurransedyktig petroleumsvirksomhet.

Rundt 170 000 mennesker har sitt daglige virke i denne industrien. Videre har næringen bidratt med om lag 14 000 mrd. kr siden næringen startet opp. Denne næringen er uten tvil vår desidert største og viktigste næring. Nettopp på grunn av dens posisjon når det gjelder sysselsetting og verdiskaping, og på grunn av Parisavtalens ambisjoner, har næringen og politikerne et stort ansvar. Klimatiltak vil få konsekvenser for norsk petroleumsvirksomhet både gjennom økt pris på utslipp når kvotesystemet strammes til, og fordi avtalen kan føre til at etterspørselen etter fossile energikilder på sikt vil endres.

Stortinget har fattet vedtak og vært opptatt av nettopp dette, bl.a. når det gjelder utbyggingen av Johan Sverdrup. Det jeg kan bekrefte som statsråd, er at når proposisjonen blir lagt fram for Stortinget, vil Stortingets

føringer for elektrifisering av Johan Sverdrup bli fulgt opp.

Lars Haltbrekken (SV) [10:27:58]: Jeg føler ikke helt at jeg fikk svar på spørsmålet, da det var Edvard Grieg jeg spurte om.

Den 4. juni kom daværende olje- og energiminister Søviknes med et svar på et spørsmål fra stortingsrepresentant Tore Storehaug. Spørsmålet var om statsråden var kjent med noe som tilsa at Stortingets vedtak om at Edvard Grieg skal få kraft fra land senest innen 2022, ikke kunne overholdes, og om statsråden kunne forsikre om at begge gassturbinene på Edvard Grieg-plattformen ble stengt så snart plattformen fikk kraft fra land.

I svaret skrev Søviknes bl.a.:

«Operatøren oppgir at det, av prosjektgjennomføringsmessige grunner, ikke er hensiktsmessig å ta beslutning knyttet til dekking av Grieg-innretningens varmebehov fra 2022 før tidligst i 2020.»

Betyr svaret fra den tidligere olje- og energiministeren at det ikke foreligger en forpliktende plan om å stenge de to gasskraftverkene på Edvard Grieg senest i 2022, og at dette ikke ligger inne i den PUD-en som statsråden fikk tidligere i høst?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:29:06]: Det jeg som statsråd kan melde tilbake, er at når proposisjonen og PUD-en kommer, kommer man til å følge opp Stortingets vedtak knyttet til spørsmålet om elektrifisering av norsk sokkel, og også det prosjektet.

Presidenten: Lars Haltbrekken – til oppfølgingsspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:29:32]: Betyr dette svaret da at statsråden nå kan garantere at Edvard Grieg vil bli elektrifisert med kraft fra land, og at begge gassturbinene som er der, vil bli stengt ned i tide?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:29:50]: Det betyr at når PUD-en og stortingsproposisjonen kommer til Stortinget, kommer de til å inneholde og svare opp de vedtak som Stortinget har fattet når det gjelder dette prosjektet.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [10:30:09]: Jeg føler at jeg får et svært unnvikende svar på spørsmålet. Det sies at det Stortinget har vedtatt, skal svares ut. Men det jeg spør om, er garantier om at begge gassturbinene på Edvard Grieg vil stenges ned og store utslipp vil kuttes. I et svar til meg den 9. oktober i år sier statsråden at områdeløs-

ningen med kraft fra land fra Utsira dekker alle de fire plattformene i dette området, med mindre, skriver han, andre plattformer som Sleipner og Gudrun også knytter seg til.

Men kraftbehov på petroleumsfelt er ikke konstant over tid. Kan statsråden garantere at det ikke er plass til både de fire plattformene og Utsira-formasjonen pluss en tilknytning til Tampen-plattformene i den planlagte områdeløsningen for Utsira?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:31:13]: Det jeg som statsråd kan garantere, er at de føringene Stortinget har lagt inn vedrørende elektrifisering av dette prosjektet, kommer til å følges opp i proposisjonen og i PUD-en som omhandler dette prosjektet når det kommer til Stortinget.

Presidenten: Tore Storhaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:31:49]: I spørsmålsrundane, med spørsmål frå representanten Lars Haltbrekken, meg og fleire andre representantar som er engasjerte for å få ei fullelektrifisering òg av Edvard Grieg, slik Stortinget har vedteke, har det kome fram at mykje av denne debatten handlar om varmebehovet, og det er eit ope spørsmål om ein då kjem til å stengje ned begge gassturbinane som står der i dag. No høyrer eg at statsråden refererer til at dei vedtaka som Stortinget har gjort, skal gjennomførast. Han har gjenteke det ein del gonger no. Meiner statsråden at føringane frå Stortinget tilseier at begge gassturbinane skal stengjast ned, eller meiner han at føringane frå Stortinget tilseier at dei ikkje skal stengjast ned?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:32:35]: Jeg har ikke noe annet svar til representanten enn det jeg allerede har sagt. Det er mitt ansvar at Stortingets føringer når det gjelder dette prosjektet, blir fulgt opp i den saken som kommer til Stortinget som omhandler Johan Sverdrup og områdeløsningen som det blir referert til.

Presidenten: Presidenten vil gjerne få opplyse om at PUD står for Plan for utbygging og drift, dersom det var andre som skulle være usikre på hva den forkortelsen står for.

Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:33:24]: Eg fortset i den rekkja som representanten Lars Haltbrekken gjorde, med nettopp å løfte fram spesialrapporten frå FN's klimapanel, som blei lagd fram for ein knapp månad sidan, på den dagen da statsbudsjettet blei levert til Stortinget. Rapporten seier at me må redusere klimagassutslappa med 40–50 pst. innan 2030 for å vere i nærleiken

av å unngå ei global oppvarming på over 1,5 grader. Men det som verkeleg er det nye med denne rapporten, er at FN's klimapanel for første gong fortel kva verkna-dene av ei global oppvarming på 1,5 grader kan vere. Ei av dei alarmerande beskrivingane her går bl.a. på matproduksjonen i verda og moglegheita for tilgang til reint vatn. Derfor går spørsmålet mitt til utviklingsministeren.

Det er allereie i dag millionar av menneske som svelt eller lid av under- og feilernæring. Dette er eit område der verda dessverre har gått i feil retning. Ifølgje FN var det 815 millionar menneske som var underernærte i 2016. Det er nesten 40 millionar fleire enn i 2015. Derfor er bistanden til auka matsikkerheit og klimatilpassa landbruk svært viktig. Auken i forslaget til statsbudsjett på dette feltet er gledeleg, men etter mi meining ikkje tilstrekkeleg.

Regjeringa har varsla ein handlingsplan for matsikkerheit mot slutten av året. Spørsmålet mitt er: Når vil han vere klar, og kan statsråden love at handlingsplanen vil innebere eit betydeleg løft for bistanden til berekraftig og klimatilpassa landbruk?

Statsråd Nikolai Astrup [10:35:17]: Takk for spørsmålet.

Vi har lovet en handlingsplan mot slutten av året. Det er jo mye som skal skje før nyttårsrakettene skytes opp – på så veldig mange måter – men jeg tar sikte på å levere i henhold til den tidsplanen som vi har varslet.

Det er et utrolig viktig tema representanten reiser. Det er ingen tvil om at klimaendringene bidrar til å utfordre matproduksjonen i noen av verdens aller mest sårbare og fattigste land. Derfor trenger vi en helhetlig innsats, der vi ser på bærekraftige matsystemer som kan stå seg i møte med de klimaendringene som allerede er her. Så må vi selvsagt også bidra til at utslippene går ned, og at problemet ikke blir større. Men realiteten er at endringene ser vi i dag, og at klimaendringene også bidrar til at flere mennesker skyves inn i fattigdom. FN anslår at det er omtrent 24 millioner mennesker som skyves inn i fattigdom hvert eneste år, som følge av både klima og naturkatastrofer.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:36:34]: Eg takkar for svaret. Me veit at 155 millionar barn under fem år er ramma av veksthemming og underutvikling som følgje av matmangel. Nesten halvparten av dødsfalla blant barn under fem år er knytt til sult. Nok og næringsrik mat er dessutan ein føresetnad både for god helse og for evne til å lære. Usikkerheit knytt til mat er òg ei kjelde til uro og konflikt i verda og ein viktig grunn til aukande migrasjon. Samtidig veit me at satsing på klimatilpassa landbruk er svært effektivt, og eit effektivt verkemiddel nettopp i fattigdomsnedkjemping. Det er behov for å

setje tydelege nye målsetjingar òg her i tråd med den klimautfordringa me ser. Vil Noreg ta på seg nettopp den rolla og setje tydelegare og nye mål på dette feltet, og vil ein prioritere dette feltet høgare i våre eigne budsjett framover?

Statsråd Nikolai Astrup [10:37:35]: Jeg tror det er viktig at vi ser satsingen på klimatilpasset landbruk som en del av vår øvrige bistandspolitikk. Disse områdene henger sammen, noe i og for seg representantens spørsmål illustrerer på en veldig god måte. Skal vi gjøre noe med landbruk, må vi også se på utdanning, vi må bidra til jobbskaping, og vi må se hele verdikjeden knyttet til matsystemet. Dette er et viktig område i norsk utviklingspolitikk, og det kommer til å være et viktig område – et enda viktigere område – i tiden som kommer. Vi har inngått et strategisk samarbeid med ulike organisasjoner, som f.eks. EAT, nettopp for å sette mat og viktigheten av mat i kjernen av det vi gjør. Og når det kommer til helsesatsingen, som er en veldig viktig del av norsk utviklingspolitikk, er det ikke noen tvil om at mat er avgjørende for å redusere veksthemning blant barn, som er en stor utfordring i mange land i verden.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Knut Arild Hareide.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:38:39]: Eg har lyst til å følge opp det statsråden her seier, for eg trur at behovet for kunnskap og kompetanseoverføring eigentleg er større enn pengar i seg sjølv. Blant anna derfor har òg Kristeleg Folkeparti ivra for etablering av Kunnskapsbanken i Norad. Me har òg tatt til orde for at landbruk og utvikling skal prioriterast innanfor Kunnskapsbanken. Det er etterspørsel etter norsk kompetanse. Landbruket i dag er hovudinntekt for 40 til 65 pst. av Afrikas befolkning. Så spørsmålet mitt er, sidan statsråden løftar dette med kunnskap: Vil statsråden bidra til at landbruksdelen av Kunnskapsbanken blir styrkt, og at jobbskaping innan landbruket for å oppnå matsikkerheit og inntektsvekst blir prioritert i norsk bistand?

Statsråd Nikolai Astrup [10:39:29]: Vi opprettet Kunnskapsbanken i mars, og jeg er veldig glad for det. Det er en utrolig viktig del av norsk utviklingspolitikk, og jeg har stor tro på den kapasitetsbyggingen og kompetanseoverføringen som Kunnskapsbanken innebærer. Så har vi opprettet en rekke nye programmer innunder Kunnskapsbanken – det siste ut i rekken er Digitalisering for utvikling. Vi har ikke per nå en plan om å lage et nytt landbruks- og utviklingsprogram, men jeg tar med meg innspillet fra representanten Hareide.

Så er jeg enig i at det holder ikke bare med penger, men det er viktig å understreke at vi også bruker mye penger på disse tingene. I 2017 brukte vi vel 2 mrd. kr på tiltak innenfor matsikkerhet og landbruk, og for 2019 planlegger vi også å bruke betydelige midler på dette området.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:40:43]: Eg vart så glad då eg høyrde representanten Hareide og Kristeleg Folkeparti ta opp dette temaet. Dette er eit tema Senterpartiet har lyfta – og har prøvd å løfte – i kvar einaste budsjetttrunde. Vi har lagt inn offensive meldingar, og heile tida har me fått støtte av Kristeleg Folkeparti, men dessverre ikkje av regjeringspartia, så det viser vel kanskje òg eit tema der Kristeleg Folkeparti og dagens regjering ikkje er heilt samkøyrde.

Verdsbanken har presisert at investeringar som tenner småbønder i landbruket, gir minst dobbelt så stor effekt som annan bistand, med tanke på å få landet ut av fattigdom. I dei aller fattigaste landa er effekten fire gongar så stor. Då er spørsmålet, med omsyn til midlar og milliardar: Korleis måler Noreg at me når berekraftsmål nr. 1 og berekraftsmål nr. 2, om svolt og fattigdom, og kva er indikatorane for at Noregs bidrag fører til at me kan nå dei måla?

Statsråd Nikolai Astrup [10:41:38]: Det er ingen tvil om at det å nå bærekraftsmål nr. 2, som er null sult, er et utrolig viktig mål. I dag er det over 800 millioner mennesker i verden som sulter. Det er knyttet til både sårbare matsystemer og et ineffektivt landbruk i veldig mange land. Derfor er dette et viktig område for oss, og det kommer til å fortsette å være et viktig område for oss også når det kommer til budsjettmessige prioriteringer.

Så er det viktig at vi ikke ser på dette i form av siloer – kornsiloer, for å bruke det bildet – men at vi tvert om vurderer hvordan vi kan integrere satsingen på landbruk og mat i de øvrige satsingsområdene våre, innenfor både helseområdet, utdanningsområdet og ikke minst næringsutviklingsområdet, hvor jo landbruk er en viktig del, fordi det sysselsetter enormt mange mennesker, ikke minst på det afrikanske kontinentet.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:42:43]: Eg takkar for svaret, men det var vel ikkje eit svar på det eg spurde om. Det var veldig mange ord, som var litt oppe i ei sky, og veldig fine ord. Men tilbake til spørsmålet, og det spørsmålet er ganske viktig, for viss ein skal følgje opp

det som statsråden no har sagt, høyrest det ut som om vi her skal få ei større satsing, og då er det viktig å vite korleis me måler den satsinga: Kva indikatorar brukar statsråden og regjeringa for at Noreg med sine bidrag kan nå desse måla? Det var det som var spørsmålet, og eg håpar eg kan få eit litt meir konkret svar på det enn det eg fekk i det fyrste svaret.

Statsråd Nikolai Astrup [10:43:25]: Indikatorene står jo i Prop. 1 S for 2018–2019. Jeg antar at representanten har lest Prop. 1 S for 2018–2019, og hun vil finne svaret der.

Vi er opptatt av at vi skal ha gode måleindikatorer for alle satsingsområder vi har i utviklingspolitikken, og det gjelder også på dette området. Det har nok i tidligere tider vært slik at vi har spredt oss for tynt utover i utviklingspolitikken og også hatt for uklare indikatorer, slik at det har vært vanskelig å følge utviklingen. Det tenker jeg at vi må gjøre noe med, og det gjelder ikke bare på dette området, det gjelder på alle områder.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Une Bastholm (MDG) [10:44:14]: Mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

Klimaendringene er jo nå på alles lepper, og Miljøpartiet De Grønne er veldig glad for å se at partiene konkurrerer om den grønne politikken. Skal vi tro Kristelig Folkepartis ungdomsparti, er Kristelig Folkepartis blå veivalg det grønneste regjeringsalternativet. Blått og gult gir som kjent grønt. Men ikke bare derfor, kanskje først og fremst på grunn av alvoret ved klimaendringene har vi skyhøye forventninger nå til hvordan Kristelig Folkepartis veivalg vil farge regjeringens klimapolitikk.

I perioden 1990–2017 økte norske utslipp med 2,4 pst. Olje- og gassutvinningens andel av disse utslippene var en økning fra 16,1 pst. i 1990 til 28 pst. i 2017. Det er 12 pst. utslippsøkning. Vi vet fra før at Stortinget har vedtatt at Norge skal kutte de samlede klimautslippene med 40 pst. innen 2030, og Kristelig Folkeparti har sagt at de mener at to tredjedeler av dette skal tas i Norge.

Denne uken kunne vi også lese at Kristelig Folkeparti ønsker å endre på de konkurransevridende særskattene som oljenæringen nyter godt av, og vil bringe dette til regjeringsforhandlingene, og dette er det spørsmålet mitt dreier seg om. Finansministeren har på vegne av regjeringen innrømmet at skattesystemet ikke er nøytralt, men at det favoriserer oljenæringen. Hadde vi hatt et nøytralt skattesystem, hadde vi hatt inntekter til staten på over 10 mrd. kr mer enn i dag. Oljenæringen subsidières altså i dag med 10 mrd. kr hvert år, og da har vi ennå ikke regnet med subsidiene gjennom leterefusjonsordningen, som legger til 10 mrd. kr til det. Mener olje- og energiministeren at statlige subsidier på over 10 mrd. kr

hvert eneste år er nødvendig for en økonomisk og klimamessig ansvarlig aktivitet på sokkelen?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:46:12]: Aller først: Dette spørsmålet sorterer under finansministeren.

Når det gjelder leterefusjonsordningen, er ikke det en subsidieordning. Leterefusjonsordningen på norsk sokkel ble innført for å sikre like skattevilkår for selskaper i og utenfor skatteposisjon. Videre er det et klart ønske om flere aktører på sokkelen, og det er nettopp det leterefusjonsordningen bidrar til.

Une Bastholm (MDG) [10:46:52]: Subsidiene gjennom petroleumsskatten, som jeg nevnte som de første 10 mrd. kr, inkluderer i 2018 1,5 mrd. kr i raskere avskrivninger og 9,2 mrd. kr i investeringsfradrag i særskatten, så det er ikke leterefusjonsordningen jeg snakker om når jeg prater om de 10 mrd. kr.

Leterefusjonsordningen er en subsidie, det kaller også Finansdepartementet det. Det er ikke bare et forskudd på fratrekk. Det finnes eksempler på utenlandske selskaper som har fått opp mot 5 mrd. kr utbetalt og aldri kommet i skatteposisjon. Det er en direkte gave på 5 mrd. kr fra den norske stat til utenlandske selskaper.

Dersom oljenæringen ikke finner det lønnsomt å investere på sokkelen uten 10 mrd. kr i subsidier, betyr ikke det at risikoen knyttet til disse investeringene er for høy? Betyr ikke det at staten derfor faktisk bidrar til større oljeaktivitet, ulønnsomme investeringer og større utslipp enn det vi ville hatt i et marked som fikk lov til å operere nøytralt?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:47:55]: Som jeg viste til i mitt hovedsvar, hører disse spørsmålene til finansministeren. Men det jeg kan si, er at for året 2016 utbetalte staten 7,7 mrd. kr i leterefusjon, mens petroleumsskatteprovenyet utgjorde 53,5 mrd. kr.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Une Bastholm.

Une Bastholm (MDG) [10:48:27]: Jeg vil tro at selv om dette er en skatteordning og derfor sorterer under Finansdepartementet, så har olje- og energiministeren også mye grunnlag og mulighet til å ha meninger om den.

Jeg mener at denne særordningen for oljen ga veldig god mening på 1970-tallet, da vi ønsket mer investeringer på sokkelen, og også mens vi skulle bygge oss opp på denne sektoren. Å innse at det ikke gir mening lenger i 2018, handler ikke om takknemlighet for det oljeinntektene har gitt oss eller for den innsatsen alle de som jobber i oljenæringen, har lagt ned, det handler om at verden endrer seg, at olje og gass viser seg å koke kloden,

og at vi har både et ansvar og en egeninteresse i å fase ut oljenæringen og la fornybarsektoren slippe fram.

I andre sektorer av samfunnet er vi vant til at Fremskrittspartiet er opptatt av at aktørene må forholde seg til den reelle konkurransesituasjonen i markedet. Er det regjeringens politikk å bidra til statlig konkurranseevridning av markedet og investeringer som overhodet ikke er lønnsomme?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:49:32]: Olje- og energiministeren er uenig i premisset om at vi skal fase ut olje og gass.

Så vil jeg bare kommentere at leterefusjonsordningen har tjent denne nasjonen godt. Det ser vi bl.a. på oljefondet vårt, og ikke minst ser vi det i dag på det mangfoldet vi har på sokkelen, en sokkel som er konkurransedyktig med et mangfold av selskaper. En av årsakene til det er nettopp leterefusjonsordningen.

Presidenten: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [10:50:26]: Nylig hadde vi her i Stortinget besøk av Irlands europaminister, og hun feiret framskritt når det gjaldt den irske abortloven. Avstemningen i det irske parlamentet var et framskritt for kvinners rettigheter i Europa, etter tilbakeslag i land som f.eks. Polen. Det uavhengige nettstedet EUobserver tolker de siste dagers hendelser her hjemme som at utviklingen i Norge går i motsatt retning. Vår statsminister er villig til å innskrenke kvinners rettigheter i abortloven, og nettstedet skriver at Norge beveger seg bort fra liberale verdier.

Men dette handler også om utviklingspolitikk. I fjor befalte USAs president et dramatisk kutt i all finansiering til organisasjoner som driver abortveiledning i utviklingsland. Helsearbeid i krigsområder rammes, helseklinikker som driver prevensjonsveiledning for ungdom, må stenge, og Nederlands utviklingsminister mobiliserte raskt til en stor konferanse for å kompensere for amerikanernes kutt. Da takket hun land som hadde vært medarrangører og tatt initiativ, det var Belgia, Danmark og Sverige. Og hun takket de landene som først hadde meldt sin støtte, det var Canada, Kapp Verde, Estland, Finland, Luxembourg. Norge ble ikke nevnt – på et område hvor vi alltid har vært i front. Dette er et kontroversielt tema i mange land. Kvinners rett til å bestemme over egen kropp utfordres fra reaksjonære krefter, Vatikanet, muslimske land. Da handler det om å tørre å si fra.

Hvorfor har Norge under denne regjeringen blitt en mindre tydelig stemme i kampen for kvinners rett til abort, og også i finansiering av FNs befolkningsfond, som bl.a. går til prevensjon?

Presidenten: Presidenten antar at spørsmålet går til statsråd Astrup.

Statsråd Nikolai Astrup [10:52:29]: Svaret på det er jo enkelt. Vi har ikke gjort det representanten Huitfeldt sier, nemlig å redusere vår støtte. Blant annet øker vi kraftig vår støtte til UNFPA for 2019. Vi sa i 2016 at vi ville trappe opp innsatsen for SRHR, Nasjonalt nettverk for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, med 700 mill. kr fra 2017 til 2020, og vi er på god vei til å nå det målet. Vi hadde faktisk i går her i Oslo en stor konferanse hvor vi samlet 20 land og mange FN-organisasjoner for å snakke om mødre og barnehelse. Vi samlet inn 1 mrd. dollar i går, og Norge fikk skryt for å lede an. Norges eget bidrag vil være 3 mrd. kr de neste årene til den globale finansieringsfasiliteten. Om lag en tredjedel av det går nettopp direkte til tema relatert til familieplanlegging og mødre- og barnehelse, som representanten Huitfeldt er opptatt av.

Så det at vi ikke var til stede på én konferanse, betyr ikke at vi ikke er opptatt av dette temaet. Representanten Huitfeldt har tatt opp dette spørsmålet gang på gang på gang, som om det betyr at Norge ikke er opptatt av kvinners rettigheter i utviklingsland. Det finner jeg meget spesielt, for det er ingen tvil om at dette er et svært viktig tema for Norge, at vi tar det opp i alle internasjonale sammenhenger, og at vi også bevilger betydelige beløp for å fremme den agendaen, gjennom FN-organisasjoner, gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner og gjennom bilateral bistand.

Anniken Huitfeldt (A) [10:54:21]: Det er jo et faktum at denne regjeringa hvert eneste år de første årene kuttet penger til den FN-organisasjonen som nettopp driver abort- og prevensjonsveiledning. Dette ble lagt merke til internasjonalt. Så fikk vi det nederlandske initiativet, hvor vi fikk en klar utfordring fra den nederlandske regjeringa om å trappe opp vår støtte. Men vi var aldri i første rekke, vi kom diltende etter i lag med resten. Jeg mener at når regjeringa nå ønsker å endre den norske abortloven, må vi kompensere for det uttrykket som statsministeren er med på å gi internasjonalt. Jeg mener det er flaut at man de første årene med denne regjeringa kuttet pengene til FNs befolkningsfond, og jeg forventer at utviklingsministeren gjør noe mer enn å angripe opposisjonen. Dette bør han ta som en positiv utfordring til å styrke kvinners rettigheter.

Statsråd Nikolai Astrup [10:55:21]: Jeg er enig i at opposisjonen bidrar til å skape et inntrykk av at abortloven er truet i Norge, og at det også sprer seg internasjonalt er selvsagt uheldig. Nå er dette utenfor mitt konstitusjonelle ansvarsområde, men meg bekjent er det ingen partier i denne sal som har tatt til orde for å endre

på retten til selvbestemt abort frem til uke 12 i Norge. Jeg vil også reagere ganske sterkt på – eller la meg omformulere det, president.

Anniken Huitfeldt (A) [10:55:52]: Det er klokt.

Presidenten: Vær så god, statsråd Astrup.

Statsråd Nikolai Astrup [10:55:54]: Jeg mener vi heldigvis ikke har så mye å være uenige om når det kommer til det internasjonale engasjementet, hvis det er slik at vår deltakelse på én eneste konferanse er det opposisjonen er opptatt av i dette spørsmålet. Det er ikke noen tvil om at vi øker vår innsats, at vi er opptatt av dette temaet, at vi tar det opp i relevante fora, og at vi er en pådriver internasjonalt i et landskap hvor det dessverre er slik at det er en del land som tar et skritt tilbake der de burde ha tatt et skritt frem. Det mener Norge er uheldig.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sandra Borch (Sp) [10:56:51]: Mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

Stortinget vedtok i mars at regjeringen skulle utrede ulike modeller for utjevning av nettariiffene og komme tilbake til Stortinget med dette som en egen sak høsten 2018. I statsbudsjettet velger regjeringen å hoppe bukk over dette vedtaket. Ingen modeller blir lagt fram, ingen konkrete svar på Stortingets klare bestilling kommer. I stedet påstår regjeringen, slik den har påstått lenge, at alle utjevningmodellene vil svekke incentivene til effektiv drift av nettselskapene.

I dag betaler innbyggerne i store deler av landet, f.eks. i statsrådets eget hjemfylke, Nordland, mer i nettleie enn innbyggerne i eksempelvis Oslo-området. Bare en mindre andel av tariffene kundene betaler, påvirkes av hvor kostnadseffektivt selskapet er. Det som derimot er kostnadsdrivende, er kundetetthet, topografi, vær og vind i tillegg til betaling for det overliggende nettet. Selv om nettselskapene slår seg sammen, forsvinner ikke de dype dalene og de høye fjellene.

Mener statsråden det er rettferdig at innbyggerne i distriktet må betale mer i nettleie enn innbyggerne i de største byene, og at gapet mellom dem som betaler mest, og dem som betaler minst, er så stort?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:58:21]: Stortinget ba regjeringen om å komme tilbake om utjevning av nettariiffer denne høsten. Det gjorde vi allerede i budsjettproposisjonen for neste år. Stortinget har derfor muligheten til å drøfte spørsmålet om utjevning av nettariiffer. I regjeringens budsjettforslag legger vi ikke opp til å innføre en ordning for utjevning av nett-

tariffene. Dette er det nærmere og, etter min mening, grundig redegjort for i proposisjonen.

Jeg er opptatt av at alle folk har en sikker strømfor- syning til lavest mulig kostnad. Strømnettet vårt er avgjørende for en sikker kraftforsyning. Kostnadene ved vedlikehold og utbygginger av strømnettet betales av dem som bruker nettet. Reguleringen av strømnettet skal medvirke til en effektiv drift og en effektiv utbyg- ging av nettet og til at kostnadene for strømkundene ikke kommer til å bli høyere enn nødvendig. Forskjelle- ne i tariffene skyldes både geografiske forhold, forskjel- ler i kundegrunnlag og forskjeller i effektivitet.

Flere ulike modeller for utjevning av tariffier har tidli- gere blitt utredet, også av tidligere regjeringer, men er blitt forkastet fordi de av ulike grunner har svakheter ved seg.

Sandra Borch (Sp) [11:00:13]: Jeg må bare konstate- re at statsråden står her og forsvarer at regjeringen nek- ter å følge opp et klart vedtak som Stortinget har gjort. En utjevning av tariffene vil ikke føre til dårligere effek- tivitet, som statsråden hevder. Inntektsreguleringen av selskapene vil bestå. Dersom nettselskapene drifter mindre kostnadseffektivt, er det eieren som merker det i form av redusert avkastning. Det er en selvregulerende mekanisme.

I framlegget til statsbudsjett til Stortinget viser stats- råden til at det ikke finnes noen sammenheng mellom investeringer til fornybarutbygging og høy nettleie lo- kalt. Det bestrider Sogn og Fjordane Energi på det kraf- tigste. Det samme gjør KS Bedrift. Statsråden er kjent med disse synspunktene. Hva mener han er feil i beskri- velsen fra disse to sentrale aktørene?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:01:09]: Regjerin- gen har oppdatert kunnskapsgrunnlaget i rapporten fra NVE, som har utredet dette spørsmålet grundig, og tid- ligere regjeringer har kommet til samme konklusjon som denne regjeringen med hensyn til hvordan vi best innretter nettariiffen.

La meg ta et eksempel fra mitt område, som jeg kjenner veldig godt: Rødøy-Lurøy Kraftverk, som inn- gikk i Nordlandsnett 1. januar 2016. Før sammenslåin- gen hadde Rødøy-Lurøy Kraftverk en nettkostnad på 64,28 øre/kWh. I 2017 hadde det sammenslåtte selska- pet en nettkostnad på 25,30 øre/kWh. Det er en vesent- lig forskjell. Man har fått lavere nettleie og en større sik- kerhet for strømleveransen.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hege Haukeland Liadal.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:02:22]: Jeg benytter anledningen til å ønske statsråden velkommen til muntlig spørretime.

Jeg vil følge opp representanten Borchs spørsmål angående utredning. Det må ikke herske noen tvil i denne sal om at Stortinget i år ba om en utredning om nettleie. Hva er etter statsrådets syn en utredning?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:02:49]: Jeg viser til svaret mitt på hovedspørsmålet: Regjeringen har svart ut anmodningsvedtaket i budsjettproposisjonen for neste år, som ligger i Stortinget. Der viser vi også på hvilket grunnlag man har konkludert. Ulike modeller er vurdert, og man viser til at dagens system er det som tjener dette best. Og da viser jeg også til at det jeg er opptatt av, er at alle folk har en sikker strømforsyning til lavest mulig kostnad.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [11:03:46]: Den utgreiinga som er komen, erkjenner jo at det er nokre urettferder, som topografi og geografi, som er ulik i landet, og som fører til ulikskapar. Så har vi òg ei sak her i Stortinget der stortingsfleirtalet, og òg regjeringspartia, erkjente at spesielt nokre kraftkrevjande område har kome dårlegare ut, og på ein måte som ikkje har vore rettferdig.

Eg har lyst til å sitere favorittsitatet mitt frå den utgreiinga som kom i samband med statsbudsjettet:

«Auke i nettleiga kan for eksempel medføre auka pågang frå misnøgde kundar og negativ merksemd i media.»

Det skriv regjeringa, som eit slags mål og ei grunngeving for kvifor ein må ha dagens system. Når ein då i tillegg veit at regjeringa slår fast at ikkje alt i dagens system er rettferdig, og statsråden legg vekt på at ein ønskjer eit mest mogleg kostnadseffektivt system, som skal kome kundane til gode, ønskjer eg å spørje om dette skal gjelde alle kundar, eller om det framleis er eit mål å ha misnøgde kundar, f.eks. i Nordland eller i Sogn og Fjordane.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:04:49]: Som det redegjøres for i Olje- og energidepartementets budsjettproposisjon, bør det i stedet for å innføre en utjevningssystem legges til rette for effektive selskaper og en effektiv nettstruktur.

Det har i de senere årene vært åpnet for flere samenslåinger av nettselskaper, noe som har gitt utjevning av nettareffektene. Og akkurat det eksempelet jeg brukte fra Rødøy-Lurøy, viser at det er mange gode og fornøyde kunder også i Nordland som har fått en betydelig redusert nettkostnad.

Presidenten: Vi går da videre til det siste hovedspørsmålet i denne spørretimen.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:05:46]: Stortinget behandlet tidligere i år produksjons- og utviklingsplan for Johan Castberg-feltet. Et bredt flertall understreket behovet for og kravet om lokale ringvirkninger. Dette vil være en sterk faktor med hensyn til planlegging av hvordan man tar olje fra felt til marked, eventuelt via land. Det er muligens det viktigste av de mange oljebud som har vært suksesskriteriene for utvinning av norsk olje og gass, ikke minst den sterke legitimiteten vi ser petroleumsnæringen har på Vestlandet.

Jeg tenker både statsråden og jeg venter spent på hva Equinor kommer med som forslag til regjeringen på infrastrukturløsning for Johan Castberg-feltet. Det er lovet et forslag innen jul 2018, og Stortinget har i så måte vært tydelig i sine forventninger. Det er ikke til å misforstå. I mellomtiden ønsker jeg å stille spørsmål til statsråden om hans syn på oljebudet om størst mulig lokale og regionale ringvirkninger, og hvordan man eventuelt skal få det til.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:07:06]: Petroleumsvirksomheten gir store ringvirkninger på fastlandet. Rundt regnet er 170 000 i dag sysselsatt direkte eller indirekte i petroleumsnæringen. Som olje- og energiminister er jeg også opptatt av at petroleumsvirksomheten i Barentshavet, som representanten er inne på, skal skape ringvirkninger på land, slik den allerede gjør i Hammerfest og i regionen rundt Hammerfest.

Som det påpekes, har Stortinget ved behandlingen av utbyggingsplanen for Castberg-feltet i juni vært opptatt av spørsmålet om oljeomlastning i Finnmark. Oljeselskapene utreder nå de alternative omlastingsløsningene for olje fra Castberg i Finnmark, i tråd med det Stortinget sa. I budsjettproposisjonen fra departementet orienterer departementet om bakgrunn og status for det arbeidet som gjøres nå. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med oppdatert informasjon om det pågående utredningsarbeidet, andre relevante problemstillinger og oppfølging av de to anmodningsvedtakene som Stortinget har fattet i denne saken.

Det er et viktig spørsmål som blir stilt her. Som olje- og energiminister deler jeg representantens ønske om størst mulig ringvirkning av den aktiviteten vi har på norsk sokkel. Det har vi med de 170 000 menneskene som er tilknyttet denne næringen i en eller annen form. Det har stor betydning for hvordan lokalsamfunnene rundt omkring i hele landet er, med tanke på at disse menneskene jobber og bor der de bor.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:09:10]: Jeg er glad for at statsråden er opptatt av både lokale og regionale ringvirkninger, men jeg har lyst til å påpeke, spørre om og utfordre statsråden på en ting. Er statsråden, i likhet med Stortinget, enig i at omlastingsterminal på land, på

generelt grunnlag – hvis jeg legger til det – er det som gir størst mulig lokale og regionale ringvirkninger for olje- og gassvirksomheten?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:09:41]: Som jeg viste til i mitt svar, utreder man nå hva slags løsninger som best hensyntar også en god økonomi i de ulike prosjektene. Når vi har fått de utredningene på bordet, skal vi komme tilbake til Stortinget, som jeg sa, med gode svar på hva som er mulighetsrommet for Castberg-feltet i Finnmark.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ingalill Olsen.

Ingalill Olsen (A) [11:10:22]: I Finnmark jublet vi 12. februar 2013. Det var fest, og det var feiring på Veidnes da det kom beskjed om at oljen fra Johan Castberg-feltet skulle ilandføres. Jeg vet det, for jeg var der, og jeg deltok i den festen.

Nå har fem år gått, og oppslutningen om petroleumsaktivitet i Finnmark har dessverre sunket etter som årene har gått og det ikke har skjedd noe. Nå er det registrert nye funn, og det er viktig at vi følger det opp, slik at vi får ringvirkninger. Vi vet at vi har nasjonale ringvirkninger av det, vi vet at vi har regionale virkninger av det, men kravet fra Finnmark – og det tillater jeg meg å stille på vegne av alle finnmarkingene – er helt utvetydig: Det skal være lokale ringvirkninger. Og hvordan får vi det? Jo, det får vi hvis det ilandføres. Mitt spørsmål til statsråden er: Støtter statsråden det, og er han enig i det?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:11:28]: Det statsråden er enig i, er at aktivitet på norsk sokkel gir ringvirkninger, det gir store ringvirkninger, og det gir ulike ringvirkninger i alle deler av landet.

Denne statsråden kommer fra Vesterålen, det som er omtalt som Nordland VII, og bor i en liten bygd som heter Hennes. Det er en liten plass med få mennesker. Og det slo statsråden da han – etter å ha vært hjemme sist helg og reiste tilbake til Oslo for å gjøre jobben sin – satt på flyet mellom Stokmarknes og Bodø og så dem som satt om bord i flyet: Hvor var de på tur? Jo, de var på tur ut til norsk sokkel, i ulike jobber på ulike installasjoner.

Mange av disse bor i min bygd. Derfor har vi en butikk, derfor har vi en skole, derfor har vi et levedyktig samfunn.

Dette er ringvirkninger av norsk sokkel, og derfor er jeg enig i at aktivitet på sokkelen skaper ringvirkninger. Det er kjempeviktig.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er omme.

Sak nr. 2 [11:12:44]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

De foreslåtte endringene foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 5, fra representanten Kjersti Toppe til helseministeren, er overført til kommunal- og moderniseringsministeren som rette vedkommende.

Presidenten: Presidenten vil ta opp spørsmål 2 først, da presidenten ikke ser at statsråd Siv Jensen – som skal svare på spørsmål 1 – er til stede.

Spørsmål 2

Bengt Fasteraune (Sp) [11:13:29]: «Etter at statsbudsjettet ble lagt frem, så har Widerøe varslet kutt i rutetilbudet på inntil 18 kommersielle ruter. Lønnsomheten i de kommersielle rutene på kortbanenettet er svekket som en følge av regjeringens politikk. Innføring av flyseteavgiften, sammen med landingsavgiftene til Avinor, gjør at konkurransevnen for fly med få seter som flyr korte strekninger, blir svak. Avgiftsbelastningen pr. sete/kilometer blir svært høy sammenlignet med store fly.

Hvordan vil statsråden sikre rutetilbudet i distriktene?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:14:06]: La meg aller først slå fast at flytrafikken er ein viktig del av kollektivtilbudet i mange distrikt i Noreg. Det er likevel slik at talet på dei som faktisk er ute og flyr, veks år for år – også no. Vi ser av dei siste tala at vi har ein gjennomsnittleg auke i talet på flypassasjerar på 2,1 pst., men det er færre flybevegelsar enn tidlegare. Det betyr fullare fly, mindre klimagassutslepp og meir effektive flytenester.

Flybransjen er ein tøff bransje. Det er mange flysel-skap som konkurrerer om å transportere passasjerane dit dei skal. Det er i all hovudsak bra, men det bidreg naturlegvis også til pressa marginar i mange tilfelle.

For å sikre eit godt flyrutetilbod og betre rammevilkår i distrikta har vi fleire tiltak som bidreg til det. Frå staten si side kjøper vi bl.a. regionale flyruter kvart år, noko som i stor grad finansierer heile rutenettet til Widerøe. Vi brukar også mykje pengar gjennom Avinor-systemet ved at Avinor gjev 30 pst. rabatt for mange av dei minste flyplassane, og ved at terminalavgifta er lågare for dei minste flya som flyg i distrikta. I tillegg vart dif-

ferensiert arbeidsgjevaravgift igjen innført for transportføretak i 2018. I statsbudsjettet for 2019 foreslår også regjeringa å leggje om flypassasjeravgifta slik at ho vert lågare for flygingar i Noreg og høgare frå Noreg og ut av Europa. Alle desse tiltaka er verkemiddel som skal bidra til å sikre gode rammevilkår for luftfarten i distrikta, og det viser kor alvorleg regjeringa tek dette.

Eg er sjølvsagt kjend med den situasjonen vi bl.a. har hatt i Nord-Noreg, der Widerøe har kansellert over 200 flygingar i år. Vi har også sett omtalen av det. Det viser at anten flygingane er kommersielle eller er ein del av dei statlege kjøpa av FOT-rutene, er vi avhengige av eit selskap som leverer stabile og føreseielege tenester over tid. Eg meiner at politikken underbyggjer dette gjennom dei ordningane vi har, samtidig som vi varetek dei stortingsvedtaka som er gjorde, bl.a. med omsyn til flypassasjeravgifta.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:16:38]: Statsråden har nå redegjort for flere tiltak som underbygger en klar vilje til – og en holdning om – å forstå at dette med fly ute i distriktene er viktig. Men en reduksjon som er varslet i flyplassavgiften, fra 83 til 75 kr, vil ha en helt minimal innvirkning for Widerøe. Dette er nok et eksempel på regjeringens, etter min oppfatning, feilslåtte politikk. Det er dyrt å reise i distriktene, men billig å reise med direkte ruter til utlandet. Er det en ønsket politikk at distriktenes kollektivtrafikk og en viktig forutsetning for nasjonal verdiskaping skal straffes ved at folk må betale fullprisbillett for Honningsvåg–Tromsø–Honningsvåg på over 5 000 kr, der nesten 1 000 kr av denne billettprisen er avgift?

Statsråd Jon Georg Dale [11:17:31]: Dette er ei litt søkt likning. Dersom flypassasjeravgifta på 75 kr var utfordringa i hovudspørsmålet, og det no er den samla avgiftslegginga, har ho jo vesentleg endra karakter.

Eg registrerer at Senterpartiet har vore mot flypassasjeravgifta – slik også Framstegspartiet var då vi var i opposisjon – men måtte forhandle om ei løysing i Stortinget. Det må ein av og til når ein sit og styrer. Eg innser at det er lenge sidan Senterpartiet gjorde det – det er eg for så vidt glad for – men det viser jo at ein av og til er nøydd til å finne kompromiss.

Eg meiner at gjennom dei statlege kjøpa av FOT-rutene, gjennom dei tiltaka vi har vore igjennom alle reie, som gjer klart greie for korleis staten handterer dette for å sørge for at det er eit godt kollektivtilbod i distrikta, varetek vi dette. Då er spørsmålet: Dersom det som står igjen, er ei eining på 75 kr for passasjeretset, er eg usikker på om det veltar heile transporttilbodet, når totalprisen trass alt er 5 000 kr.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:18:37]: Jeg tror Senterpartiet er brukbare til å forhandle. Det tror jeg ingen i denne sal skal benekte.

Vi foreslår i vårt alternative budsjett at fly under 20 tonn ikke skal ha en slik avgift. Det vil totalt koste ca. 100 mill. kr. Driftsmarginene er negative, og flyselskapene tærer nå på egenkapitalen. Dette medfører reduserte muligheter for investeringer i nye fly samt at det vanskeliggjør et skapende eller – til og med Senterpartiet kan bruke et slikt begrep – innovativt utviklingsarbeid når det gjelder elektrifisering av fly, altså en motsatt effekt av det som var tenkt med flyavgiften. Ser ikke ministeren at dette er en alvorlig trussel for både distriktene og miljøet?

Statsråd Jon Georg Dale [11:19:31]: Avgiftsspørsmålet som representanten nå reiser, ligg normalt under Finansdepartementets ansvarsområde, og dermed er finansministeren rette vedkomande til å svare på det.

Eg skal likevel forsøkje, men det vert som det vert, når finansministeren sit i salen. I utgangspunktet har vi no lagt fram ein modell som varetek det Stortinget har bedt oss om, nemleg å sjå på om det er mogleg å differensiere med utgangspunkt i at flypassasjeravgifta, sjølv om det er ei fiskalavgift, faktisk er tenkt å prise utslapp. Vi har ei internprising i Noreg der vi har mykje trafikk, sjølv om det er ein del av kollektivtilbodet. Som vi alle reie har vore innom, er eg usikker på om 75 kr av ein billettpris på 5 000 kr er det som veltar lasset.

At det kjem andre forslag i Stortinget, får vi ta ein diskusjon om når den tida kjem. Eg meiner vi har kome Widerøe i møte gjennom den endringa som er gjort i budsjettforslaget for 2019.

Presidenten: Stortinget er glad for å se at finansministeren er til stede i stortingssalen. Da går vi tilbake til spørsmål 1, fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til en forhåpentlig ikke altfor andpusten finansminister.

Spørsmål 1

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:20:54]: Det er fristende å fortsette der den forrige slapp, men det skal jeg ikke gjøre. Jeg skal gå til mitt spørsmål:

«Ifylgje NRK 31. oktober opplever tollvesenet ein kraftig auke i talet på beslag av våpen som barn og unge bestiller på nett, men dei tek langtfra alt. På det meste har tollinspektørane på Gardermoen beslaglagt 180 knivar på ein dag. Ifylgje Tolletaten sjølv vil innsatsen deira truleg spare liv og heilt sikkert hindre mange skadar. Samstundes syner Tolletatens beslagsstatistikk auka beslag av kokain, heroin og syntetisk narkotika.

Meiner statsråden at Tolletaten har tilstrekkelege ressursar?»

Statsråd Siv Jensen [11:21:44]: Jeg setter pris på Senterpartiets engasjement rundt tolletatens grensekontroll, og det er et engasjement vi deler.

Tolletaten har aldri gjort så mange beslag som i 2017. Dyktige tollere, god etterretning, godt analysearbeid og målrettet tilstedeværelse på grensen bidro til over 37 000 beslag. Beslaglagt mengde alkohol har ikke vært større de siste 50 årene, og etaten har aldri gjort så mange beslag av narkotika. Antall våpenbeslag har økt med 60 pst., og til tross for stor økning i flytrafikken er det opprettholdt samme kontrolldekning som tidligere.

I tolletatens årsrapport for 2017 uttaler tolldirektøren at regjeringens styrking av grensekontrollen antakelig er en viktig årsak til at tolletaten aldri før har gjort så mange beslag som i 2017. Men med 40 millioner reisende årlig og over 45 millioner postsendinger til Norge hvert år er det ikke praktisk mulig med total tollkontroll.

Representanten Gjelsvik lurer på om tolletaten har tilstrekkelige ressurser. Jeg mener tolletaten har tilstrekkelige ressurser til å løse sine oppgaver på en forsvarlig måte. De har bedre kontroll på vareførselen over grensen nå enn tidligere. Resultatene er bedre enn sist Senterpartiet satt i regjering. Jeg er godt fornøyd med den store satsingen som regjeringen har fått gjennomført, men vi kan likevel aldri lene oss tilfreds tilbake, for smuglerne finner også stadig nye metoder.

Det ligger svært store muligheter i bruk av moderne teknologi i tolletaten. I 2019-budsjettet har regjeringen foreslått en bevilgning til utvikling av digitalisert systemstøtte til tolletatens grensekontroll. Samlet skal det brukes om lag en halv milliard kroner på dette i perioden 2019–2022. Norsk Tollerforbund, som organiserer brorparten av norske tolltjenestemenn, omtaler budsjettforslaget som positive nyheter for tolletaten, og forbundslederen uttaler at det er gledelig å se at regjeringen ønsker å satse på utvikling i etaten.

Jeg er opptatt av en sterk grensekontroll. Denne regjeringen har styrket tolletaten vesentlig, og det ser vi heldigvis resultater av.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:23:55]: Fremskrittspartiet tar ikke folks trygghet på alvor. Fremskrittspartiet tar heller ikke dem som jobber med å ivareta folks trygghet, på alvor. Landet rundt melder ansatte i politiet om at det er krise. Også de som jobber med kontroll på grensen, melder om krise. En har eksempelvis ansatte i tolletaten som sier at det er blitt enklere å være smugler. Lederen av Tollerforbundet meldte tidligere i år om at de er uforsvarlig tynt bemannet, og at det vil gå ut over samfunnssikkerheten. Han krever ekstrabevilg-

ninger i hundremillionersklassen. Hva er så statsrådens svar på det? Jo, det er å legge fram et budsjett for tolletaten som i praksis er et nullbudsjett. Mener statsråden virkelig det er forsvarlig, når en får melding om våpen og narkotika som flommer over grensen, og etaten selv melder om krise?

Statsråd Siv Jensen [11:24:47]: Det var vel snarere det motsatte jeg svarte på det første spørsmålet. Det er ingenting som «flommer over grensen». Det blir stoppet på grensen. Det har aldri vært så store beslag som nå, bl.a. fordi denne regjeringen ganske systematisk har styrket tolletaten gjennom flere år. Og vi fortsetter styrkingen i budsjettet for 2019, bl.a. fordi det er nødvendig å legge til rette for at etaten kan nyttiggjøre seg ny teknologi. Det gjør at man kan bruke ressursene på en smartere måte.

Men det er ikke slik at man ikke stiller krav til tolletaten hva gjelder å effektivisere. Det gjelder alle statlige etater. Men de får nå mye ut av de ressursene vi bruker, og i motsetning til den svartmalingen av tolletaten som representanten Gjelsvik bedriver, er jeg stolt av den. Jeg er stolt av den innsatsen våre tollere gjør hver eneste dag. Det faktum at beslagene er så store som det de er nå, tyder på at vi har flinke tollere. De driver god analyse og god etterretning. Det gjøres mye godt arbeid, og i stedet for å sende en beskjed fra Senterpartiet til tolletaten om at de ikke gjør jobben sin, vil jeg sende den motsatte beskjeden, nemlig at de gjør en fantastisk jobb, gjennom de beslagstallene som de nå kan synliggjøre.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:25:54]: Jeg er helt enig i at de ansatte i tolletaten gjør en kjempegod jobb innenfor svært trange rammer. Jeg vil vise til hva Finansdepartementet skriver selv i sitt eget budsjett. Eksempelvis på side 67 viser de til at antall kontrollerte objekter går ned, og på side 72 til at det på grensestasjonene er et stort og økende arbeidspress. På side 71 skriver de at «kontrolldekninga går ned som følge av at trafikken aukar, og at fleire ressursar må flyttast frå kontrollverksmd til ekspedisjonsoppgåver».

Med Siv Jensen som finansminister har lovlydige norske borgere måttet betale stadig høyere avgifter, samtidig som man legger landet åpent for smuglere og kriminelle bander. Når en i sitt eget budsjett har den beskrivelsen av situasjonen i tolletaten, ser ikke statsråden at hun selv beskriver en krise som hun ikke er i nærheten av å løse når hun ikke gir ekstrabevilgninger til toll-etaten, slik etaten selv ønsker seg?

Statsråd Siv Jensen [11:26:57]: Jeg er helt uenig i den mistillitsbeskrivelsen. Her påstår representanten Gjelsvik at vi legger landet åpent for kriminelle. Hva

slags påstand er det? Representanten Gjelsvik vet bedre.

Vi har en tolletat som fungerer utmerket godt, som gjør en fantastisk jobb hver eneste dag, og som synliggjør gjennom rapporteringen sin at beslagene aldri har vært større enn de er nå. I tillegg har jeg tillit til at tolldirektøren sammen med sine ansatte hele tiden og løpende tar vurderingene om hvordan de best prioriterer sine ressurser ut fra tollfaglige metoder. De vet best, ut fra etterretningsarbeidet som gjøres i det nye senteret, hvordan de skal disponere ressursene sine for å ha størst mulig grad av sannsynlighet for å lykkes i beslagsstatistikken. Med kombinasjonen av det tollfaglige arbeidet som gjøres, og nye virkemidler som tolletaten blir tilført jevnlig, ikke minst nå, med den teknologiske satsingen, vil vi ha en moderne og kjempeflink tolletat som gjør jobben sin og leverer gode resultater.

Presidenten: Vi går da til spørsmål 3.

Spørsmål 3

Rigmor Aasrud (A) [11:28:12]: «Mange pendlere på Gjøvikbanen, særlig de som reiser langt hver dag, melder om et dårligere tilbud etter at de nye togene på strekningen ble tatt i bruk. De som tidligere kunne jobbe på toget, mener at reduksjonen i dobbeltseter og innføringen av setereservasjon gjør at muligheten for å kombinere reise og arbeid blir redusert.

Hva vil statsråden gjøre for at pendlere på Gjøvikbanen som et minimum får samme kvalitet som før uten at de må betale ekstra for det, slik de nå må gjøre?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:28:48]: Kundane skal oppleve at togtilbudet vert stadig betre. Som grunnlag for det gjennomfører NSB Gjøvikbanen to gonger per år ei undersøking blant kundane for å hente inn synspunkt på togproduktet. Undersøkinga våren 2018 viser at det er ei stor forbetring i korleis kundane opplever kvaliteten om bord i reisene sine i dei nye Flirt-toga. Til dømes har dei reisande uttrykt at dei opplever at kupékomforten er mykje betre. Dei nye togsetta har aircondition, straumuttak til kvar sitjeplass, wi-fi-dekning gjennom heile toget og vesentleg betre plass. Med dei gamle togsetta har det dei siste åra vore ei utfordring å stille togsett til å køyre alle avgangar i ruteplanen. Gjøvikbanen har no ein høgje regularitet med nye togsett, og ikkje nokon innstillingar som følgje av feil på togsetta etter at dei nye har vorte sette i drift.

Reisande kan reservere plass på førehand mot eit pristillegg dersom ein ønskjer å vere sikra ein plass med arbeidsmogelegheit. Ledige seter som ikkje er reserverte på førehand, er tilgjengelege utan pristillegg. Dei gamle

togsetta hadde berre tolv seter med tilsvarende arbeidsmogelegheit, og desse var reserverte for reisande med Komfort-billett mot eit pristillegg. Pristillegget for reserverte arbeidsplass er elles redusert frå 1600 kr til 1200 kr i månaden etter lanseringa av dei nye toga. I utforminga av interiøret i togsetta til Gjøvikbanen var det naudsynt å finne rett balansepunkt mellom god komfort for dei som reiser langt, og behovet for å sikre tilstrekkeleg transportkapasitet mellom Nittedal og Oslo. I dei gamle togsetta var det fleire to-pluss-to-sete i breidda, mens Flirt-toget har eit større volum sitjeplassar med arbeidsmogelegheit og generelt betre sitjekomfort. Totalt for alle reisande på Gjøvikbanen må dette seiast å vere ei vesentleg forbetring i tilbudet.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Rigmor Aasrud (A) [11:30:48]: I svaret fra statsråden tyder lite på at han har kjørt med Gjøvikbanen, verken før eller etter de nye togsettene. Det gjør jeg, og arbeidsmulighetene var langt bedre med de gamle togsettene fordi det var langt flere seter det gikk an å sitte og jobbe på – dobbeltseter med bord – i de gamle togsettene. Jeg er litt overrasket over at man ikke aktivt ser mer på det som er problemet knyttet til regiontogene. Samme situasjon var det i 2012 for regiontogene som gikk til Hamar. Da gjorde NSB endringer på interiøret i togsettene for at man skulle få en bedre komfort for dem som klagde. Da er mitt spørsmål: Når statsråden nå ikke møter den situasjonen som oppstår, skyldes det at vi har fått en ny regjering? Eller skyldes det at vi har konkurranseutsatt Gjøvikbanen?

Statsråd Jon Georg Dale [11:31:46]: Det kjem først og fremst av, vil eg tru, at vi ser at dei fleste passasjerane opplever ei forbetring i togtilbudet.

Det er heilt rett som representanten seier, at eg enno ikkje har reist med Gjøvikbanen, men eg reiste med Bergensbanen no i helga som var. Eg vert gjerne med ein tur på Gjøvikbanen for å sjå på det, for eigen del. Eg er oppteken av at alle selskap som opererer på norsk jernbane, skal sørgje for at kundane er så tilfredse som mogeleg. Det gjer at eit spekter av tilbud er viktig, men samtidig må vi sørgje for at ikkje nokre passasjerar vert så nøgde at alle andre passasjerar vert grunnleggjande misnøgde. Den balansen må selskapet og operatøren prøve å finne, det er dei som har eit kundeforhold. Eg har forventningar om at dei som leverer ei teneste til norsk jernbane, aktivt rettar seg mot kundane for stadig å optimalisere det tilbudet dei er i stand til å gje.

Rigmor Aasrud (A) [11:32:47]: Det er ingen tvil om at de som tar toget fra Nittedal og bruker 20 minutter

på toget, har fått et bedre tilbud, men de som reiser fra Gjøvik og bruker to timer og ti minutter hver dag på den enkeltstrekningen – over fire timer daglig – har fått et dårligere tilbud. Det er det denne saken dreier seg om.

Da jeg tidligere i dag hørte statsråden svare at konkurransen på Sørlandsbanen hadde gitt 3 mrd. kr i innsparing, er min utfordring til statsråden: Vil statsråden gå inn og se på det som er regiontogtilbudet på Gjøvikbanen, altså ikke lokaltogene, se på om man kan ta grep der for dem som hver dag bruker over fire timer tur-retur for å komme seg på jobb – i tråd med det regjeringen sier i mange sammenhenger, at man må være villig til å reise lenger for å få arbeid? Vil statsråden bruke noe av de tre milliarder kronene på å gjøre noe med komforten for dem som reiser og bruker fire timer om dagen, slik at de kan få et bedre tilbud på Gjøvikbanen?

Statsråd Jon Georg Dale [11:33:48]: Eg har ikkje tenkt til å bruke ei krone eg ikkje må, og det betyr at det første vi må gjere, er å sjå om det er mogelegheit for å betre tilbodet til alle kundane, og der det materiellet vi har, er første prioritet. Eg ser ikkje bort frå at på grunn av at vi har gjennomført ei jernbanereform, på grunn av at vi no konkurranseutset fleire jernbanestrekningar og frigjer ressursar, kan vi bruke det på å styrkje tilbodet på andre område framover i tid.

Men eg har ikkje – og det trur eg er ganske grunnleggjande – tenkt til å ta frå den som opererer banen, ansvaret for kunderelasjonen sin. Viss vi skal ha eit godt tilbod til kundane over tid – til passasjerane som reiser – er det i første omgang i den relasjonen vi må nøste, ganske enkelt fordi eit selskap kjem aldri til å ta kundane på alvor viss kundane spring til staten og overprøver alle vurderingar dei gjer. Difor må vi ta dette i rett rekkjefølgje, og det har eg tenkt å bidra med.

Spørsmål 4

Jan Böhler (A) [11:35:16]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til helseministeren:

«Cirka 200–300 arbeidere som jobbet med asbest før forbudet i Norge i 1980, rammes årlig av kreft i lunger og lungehinne. Det som kan hjelpe dem, er at dette oppdages i tide med CT-screening. Da jeg tok dette opp med helseministeren i spørsmål av 25. mai 2016 og 22. februar 2017, viste han til en norsk ekspertgruppe som vurderer dette. Gruppen viste igjen til en belgisk-nederlandsk undersøkelse blant røykere om nytten av CT. Denne er nå kommet og viser at CT redder liv.

Vil statsråden sørge for CT-screening av tidligere asbestarbeidere?»

Statsråd Bent Høie [11:36:02]: I mitt svar til representanten Böhler i fjor viste jeg til studien i Nederland og Belgia der man har undersøkt om screening kan redusere dødeligheten av lungekreft blant røykere.

Regelverket krever at arbeidstakere som kan bli eksponert eller har vært eksponert for støv med asbestfiber, gjennomgår en helseundersøkelse av lunger og luftveier. Arbeidsgiver skal sørge for register over arbeidstakere som har vært eller kan bli eksponert for støv med asbestfiber. Det finnes imidlertid ingen historisk oversikt over asbesteksponerte arbeidstakere i Norge.

Ifølge Arbeids- og sosialdepartementet er det i dag ikke grunnlag for å anbefale å bruke CT-screening av arbeidstakere som tidligere har vært eksponert for asbest. Statens arbeidsmiljøinstitutt, STAMI, samarbeider imidlertid med det medisinske fagmiljøet og arbeidslivsorganisasjoner om hvordan bildediagnostikk eventuelt kan brukes ved arbeid som innebærer eksponering for bl.a. asbest. Hvis det skal innføres et screeningprogram for å avdekke kreft hos enkeltpersoner så tidlig som mulig, må det tas hensyn til at screening bare bør tilbys når resultatene overskygger dokumentert negativ effekt av screening – det gjelder både for den enkelte og for samfunnet.

Arbeidsgruppen skulle levere sluttrapport i løpet av 2016, men de avventer resultatene fra den nederlandsk-belgiske studien, som representanten Böhler viser til. Studien er forsinket, men det forventes at resultatene vil bli publisert i første halvdel av 2019.

Jeg vil avvente den endelige rapporten fra den norske arbeidsgruppen før det kan tas stilling til bruk av screening blant arbeidstakere som er eller har vært eksponert for asbest i forbindelse med jobben sin.

Jan Böhler (A) [11:37:55]: Jeg takker for svaret. Da jeg spurte statsråden første gang om dette, i 2016, sa jo statsråden nettopp at det skulle komme en sluttrapport høsten 2016. Statsråden sa selv i svaret sitt da at det kan være så mange som opp til 350 tilfeller av lungekreft eller kreft i lungehinnene i året som er påvirket av at man har jobbet med asbest, som øker risikoen veldig kraftig, kanskje opp til 90 pst. Så det som jeg må si er veldig alvorlig og tragisk her, er at vi vet at det kan forekomme, som statsråden sa, opp til 350 tilfeller av lungekreft/lungehinnekreft hvert år hvor asbest er en viktig faktor, og at vi da ikke skynder oss å få tatt denne beslutningen. Jeg tror ikke det er riktig at det ikke finnes noen registre. Ifølge dem som har jobbet med dette i industrien, har de bedriftene som arbeidet med asbest, bedriftsregistre over arbeidstakere som jobbet med asbest på denne tiden. Så jeg synes man burde anstrenge seg mer her.

Statsråd Bent Høie [11:39:02]: Det er viktig for meg å understreke at den gruppen som er inkludert i den nederlandsk-belgiske studien, omfatter kun storøykere. Kravene for å delta i den studien har vært 30 års røyking med 20 sigaretter daglig, at røykingen ikke er avsluttet de siste 15 årene, at alderen er mellom 55 og 74 år, og at man også har gjennomgått en vurdering av at man er operabel dersom screeningen viser tydelig lungekreft. Asbesteksposisjon var ikke et inkluderingskriterium, og studien handler ikke om det. De resultatene som er blitt presentert bl.a. nå nylig i Toronto, er resultater fra dette studiet som ennå ikke er publisert i et vitenskapelig fagfellebedømt tidsskrift. En må også være klar over at det er negative effekter av screening, både ... (Presidenten klubber.)

Presidenten: Tiden er ute.

Jan Böhler (A) [11:40:08]: Jeg takker også for tilleggs svaret. Statsråden sier at undersøkelsen, som er kalt NELSON-undersøkelsen, gjaldt storøykere, men det er vel ingen som helst slags faglig tvil om at asbest øker risikoen for lungekreft og lungehinnekraftig. Disse arbeidstakerne har i arbeidsmiljøloven og i asbestforskriften en rettighet til undersøkelser når de har vært eksponert for asbest, så jeg mener at dette stiller seg annerledes enn en generell screeningdiskusjon. Dette er snakk om en rettighet disse har til undersøkelser, og da bør vi i samfunnet gjøre vårt beste for å hjelpe dem. Jeg har fått mange tragiske beskrivelser fra familier hvor særlig fedre eller bestefedre er rammet av dette. Jeg synes vi burde gjøre vårt beste, og da burde vi gå inn i om vi kunne bruke bedriftenes registre over tidligere arbeidstakere til å få gjort disse undersøkelsene, for det kan gå opp til 40 år før de eksponeres for sykdommen. Jeg må si jeg er skuffet over passiviteten i svaret.

Statsråd Bent Høie [11:41:13]: Det bringer oss over på det som jeg var i ferd med å snakke om, nemlig de negative effektene av screening, for hadde det vært slik at CT-screening i seg selv bare var et positivt element, hadde jeg forstått representantens innvending. Men det er jo nettopp dette som også arbeidsgruppen har jobbet mye med, for det er en dokumentert negativ effekt av screening, med både overdiagnostikk, røntgenbestrålingen, som gir økt risiko, skadepotensialet ved utredningen når svulsten ikke er operabel, og de psykiske belastningene som en slik situasjon innebærer for den enkelte. Derfor er det nøye vurderinger som ligger bak den typen screening, og det er fra arbeidsgruppen framkommet at det er enighet om at en ved å være eksponert for asbest ikke vil ha nytte av å delta i en screening dersom en ikke i tillegg har en hovedrisikofaktor, som er røyking.

Spørsmål 5

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Kjersti Toppe til helseministeren, er overført til kommunal- og moderniseringsministeren som rette vedkommende.

Kjersti Toppe (Sp) [11:42:40]: «VG publiserte 6. oktober 2018 en sak om tre brødre på Tolga som, uten å vite det, ble diagnostisert som psykisk utviklingshemmede og senere påtvunget vergemål. Diagnosene ble stilt uten forutgående undersøkelse. Helseministeren har bedt Helsedirektoratet om en kvalitetssikring av diagnostikken.

Vil statsråden ta initiativ til at ordningen der diagnosen psykisk utviklingshemming gir mer penger til kommunene, endres, slik at statlige tilskudd gis med utgangspunkt i behov, ikke i diagnoser?»

Statsråd Monica Mæland [11:43:18]: Tusen takk for spørsmålet. Denne saken om de tre brødrene i Tolga er veldig alvorlig. Regjeringen har varslet at vi vil gå gjennom hva som har skjedd i denne saken på en grundig måte. De etablerte tilsynsmyndighetene Helsetilsynet, Statens sivilrettsforvaltning og Fylkesmannen i Hordaland skal gå gjennom de ulike delene av saken, og Fylkesmannen i Hordaland er bedt om å koordinere arbeidet med en felles sluttrapport.

Alle innbyggere skal ha et godt og likeverdig velferdstilbud, uansett bosted. Kommunene finansieres i dag i hovedsak gjennom frie inntekter, uten unødvendige og kostnadsdrivende bindinger. Det er kommunen som er nærmest innbyggerne, og som best kan følge opp innbyggerne, slik at de får de tjenestene de har behov for. Jeg mener at kvaliteten øker og de administrative kostnadene reduseres når tjenestene finansieres gjennom rammefinansiering. Tildeling av tilskudd etter refusjon av utgifter basert på kommunens egen vurdering av behov vil bryte med disse grunnleggende prinsippene for finansiering. Jeg ser derfor ingen grunn til å endre dagens finansieringssystem totalt sett.

Kriteriet «antall personer med psykisk utviklingshemming 16 år og eldre» inngår i inntektssystemet for kommunene. Kriteriet har vært et fordelingskriterium i kostnadsnøkkelen siden 1998, da de øremerkede tilskuddene til psykisk utviklingshemmede ble lagt inn i rammetilskuddet til kommunene. Antall personer med psykisk utviklingshemming varierer til dels mye mellom kommunene, og dermed varierer også kommunenes kostnader ved å tilby tjenester til disse innbyggerne. Kriteriet sørger i dag for at kommuner som har høye utgifter til denne gruppen, får kompensasjon for merkostnader, slik at de kan gi denne gruppen det

tjenestetilbudet som de har behov for og krav på, uten at det går ut over andre tjenester i kommunen.

Det kan være problematiske sider ved å ha et kriterium som er basert på diagnoser og egenrapportering fra kommunen. I forkant av forrige revisjon av inntektssystemet i 2017 fikk departementet gjennomført et forskningsprosjekt for å vurdere hvordan variasjon i kommunenes utgifter til pleie- og omsorgssektoren skal fanges opp, inkludert kriteriet «antall psykisk utviklingshemmede 16 år og eldre». Det ble imidlertid ikke funnet et godt alternativ til dette kriteriet, og derfor ble det også videreført etter 2017.

Disse dataene samles inn av Helsedirektoratet på vegne av KMD. Helsedirektoratet er nå bedt om å tydeliggjøre kriteriene for å stille diagnosen psykisk utviklingshemmet, og at kriteriene skal gjøres godt kjent for helse- og omsorgstjenesten. I tillegg vil direktoratet bidra overfor Kommunal- og moderniseringsdepartementet med hensyn til en gjennomgang av prosessen med innmelding av antall personer med psykisk utviklingshemming fra kommunene.

Kjersti Toppe (Sp) [11:46:18]: Takk for svaret. Eg er glad for at regjeringa og kommunalministeren med fleire har tatt tak i denne saka og fått til den gjennomgangen som Fylkesmannen i Hordaland skal leia. Eg er generelt skeptisk når ein koplar diagnose mot inntekt. Det same ser ein òg i sjukehus. Det er lett for at det vert diagnosesetjing som ikkje er føremålstenleg, fordi det vert kopla mot inntekt. Men eg forstår òg, som statsråden gjer greie for, at ein må ha nokre kriterium.

Eg har eit oppfølgingsspørsmål som går på det at ein no skal tydeleggjera kriteria for å stilla diagnose. Er det sånn at ein fastlege skal kunna stilla denne diagnosen?

Statsråd Monica Mæland [11:47:18]: Jeg forstår skepsisen med å koble diagnose og inntekt. Poenget er at veldig ofte henger diagnose sammen med utgift også, og det er dette som gjør det litt komplisert. Beste praksis er at en slik diagnose skal baseres på en tverrfaglig vurdering. Fastlegen kan fastsette den, men da basert på en grundig vurdering.

Nå går som sagt Helsedirektoratet og Helsetilsynet grundig gjennom dette: Hvordan foregår det i dag, og hvordan kan man eventuelt gjøre endringer? Dette er en sak som selvfølgelig hører inn under helse- og omsorgsministeren, men det henger nøye sammen, fordi det er diagnosen som utløser inntekten til kommunen. Som sagt henger det sammen med utgiften kommunen har, og vi har ikke funnet noen bedre måte å gjøre det på.

Det viser seg også at kommunene bruker konsulenter for å finne ut hvem de hjelper, og hvem som har diagnoser. Det er helt unødvendig. Vi må også gjøre dette

systemet bedre kjent for kommunene, og det har vi møte med KS om.

Kjersti Toppe (Sp) [11:48:23]: Eg hadde jo opphavleg stilt dette spørsmålet til helseministeren, for dette går på ein måte mellom to statsråder. Men eg har ein bodskap, og det er at utgreiing og diagnostisering av utviklingshemming aldri må skje hos ein fastlege, det er ei oppgåve for spesialisthelsetenesta. Eg kunne ønskja at regjeringa uavhengig av det som no skjer i denne gjennomgangen, tok fatt i det, og at ein spesifiserer og er tydeleg på at ingen fastlege skal kunna setja den diagnosen. Det må skje etter grundig utgreiing i spesialisthelsetenesta, for dette kan vera vanskelege diagnosar å setja. Eg trur at litt av årsaka til at det har gått så fryktelegele gale, er at ein har slumsa med diagnosesetjinga. Det er utilgiveleg, men det er òg eit systemansvar å retta opp i det.

Statsråd Monica Mæland [11:49:58]: Det ansvaret tar vi. Det er jo sånn at både helseministeren og jeg kunne ha svart på dette spørsmålet, men det var først og fremst knyttet opp mot kostnadsnøkkel, derfor svarer jeg på det.

Det er ikke noen tvil om hva som er den anbefalt beste måte å gjøre dette på, og det er ikke måten det er gjort på i Tolga. I Tolga-saken virker veldig mye – for ikke å si alt – å ha gått galt. Det å sette en diagnose hos fastlege er én ting, det å sette diagnose på personer en ikke har sett, er noe ganske annet. Dette er alvorlig, og dette griper vi fatt i. Så får vi nå våre fagmyndigheter til å gjøre undersøkelser og innrapportere forbedringer til systemet. Jeg er helt enig i at det er et systemansvar å gjøre endringer som gjør at folk vet hvilken diagnose de har, at diagnosen er satt på en skikkelig måte, og at kommunens utgifter blir fanget opp. Dette er et tillitsbasert system, det er det veldig bra at vi kan ha, og det har faktisk fungert i mange år. Det er ikke bra når noen utnytter eller misbruker dette systemet. Sånn skal vi ikke ha det.

Spørsmål 6

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [11:50:38]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til klima- og miljøministeren:

«Fylkesmannen i Nordland foreslår å verne området Ursvatnet i Brønnøy kommune på bakgrunn av at det 7 000 mål store skogsområdet er innmeldt til frivillig vern. Et vern vil blokkere en planlagt utvidelse av kalkutvinningsvirksomheten i området, en virksomhet som på en bærekraftig måte gir næringsutvikling og verdiskaping i et fylke som ikke har opplevd befolkningsvekst

på 50 år, men som er rikt på mineralressurser som regjeringen sier den ønsker å satse på.

Mener statsråden at et slikt vern er til det beste for Nordland?»

Statsråd Ola Elvestuen [11:51:16]: Verneforslaget for Ursvatnet naturreservat har bakgrunn i at grunneieren har tilbudt arealet for frivillig skogvern. Området har verne kvaliteter knyttet til bl.a. kalkrik granskog, kalkrik bjørkeskog og boreal regnskog og er vurdert til å ha regional verneverdi i skogvernsammenheng. Det er inngått avtale mellom miljømyndighetene og grunneier om vilkår for frivillig vern av området.

Samtidig har området interesse knyttet til mineralnæring, noe som er grundig beskrevet og vurdert i Fylkesmannen i Nordlands saksdokumenter i vernesaken. Verneforslaget ligger nå i Miljødirektoratet, hvor det bl.a. er gjennomført møter med bedriften om saken. Direktoratet vil som en del av sin behandling av vernesaken vurdere positive og negative virkinger ved et eventuelt vern, herunder konsekvenser for relevante næringsinteresser.

Direktoratet for naturforvaltning har ved brev 15. oktober 2018 gitt Brønnøy Kalk AS tillatelse til ekspropriasjon av undersøkelsesrett etter mineralloven i det aktuelle arealet, da det ikke ble oppnådd avtale med grunneier. Det er satt vilkår om hensyn til verneverdiene ved gjennomføring av prøveboringene. Eventuelle uløste interessekonflikter som gjenstår når vernesaken kommer til departementet, blir vurdert i dialog med berørte departementer, inkludert Nærings- og fiskeridepartementet med hensyn til mineralinteresser.

Fordi det i noen tilfeller er behov for å foreta avveining mellom mineralinteresser og verneverdier i skogvernsaker, er det rutinemessig dialog mellom Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om slike problemstillinger. I behandlingen av saken vil regjeringen legge vekt på å ivareta hensyn til både verneverdier og næringsinteresser på en god og helhetlig måte, i tråd med kravene i utredningsinstruksen og i naturmangfoldloven § 14.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [11:53:04]: I innspill til Fylkesmannen i høringsprosessen har bl.a. berørte kommuner og Nordland fylkeskommune påpekt at man må sikre mulighet for framtidig utnyttelse av mineralressursene i dette området. Et enstemmig fylkesting, inkludert statsrådets eget parti, uttalte at de er kritiske til vern av området slik det er foreslått, altså uten avgrensning eller åpning for transportvei. Samtidig vet vi av erfaring at Fylkesmannens tilråding stort sett følges i videre behandling hos direktorat og departement, og muligheten for påvirkning minker. Men det er betryggende at statsråden sier at man samhandler

med flere departementer og vil vurdere dette etter innspill.

Mener statsråden at prosessen så langt i denne saken ivaretar og respekterer lokaldemokratiet i kommuner og fylkeskommuner på en tilfredsstillende måte?

Statsråd Ola Elvestuen [11:53:57]: Dette er jo en ordning under frivillig vern. Grunneier har her ønsket å ha et vern av dette området, og da følger en den vanlige saksbehandlingen som ligger i det. Dette ligger nå til Miljødirektoratet, og jeg går ikke inn i de vurderingene som de gjør.

Slik jeg har forstått det, handler dette om noen kalksteinsressurser som kan ligge inne i dette området. Der er det gitt en tillatelse til prøveboring, og så er det uttransporten av ressursen som egentlig er problemstillingen som det handler om. Så det er ikke noe annet å svare til det enn at dette er en ordning som følger de vanlige prosessene. Nå ligger den i Miljødirektoratet, og vi vil gjøre de nødvendige avveininger ut fra den anbefalingen de kommer med, også i nær kontakt med andre departementer, som Nærings- og fiskeridepartementet.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [11:54:56]: Helt til slutt: Jeg forstår at det følger vanlige prosesser, men det er på en måte den muligheten man har til å påvirke i de vanlige prosessene, selv om en grunneier melder det inn.

I regjeringsplattformen heter det jo at det skal satses på mineralutvinning i Nord-Norge, noe vi i Senterpartiet for så vidt er veldig glad for. Vi så også nå nylig at Nordland Høyre uttalte at de ikke ønsker mer vern på bekostning av næringsutvikling i eget fylke.

Et vern slik det er foreslått og tilrådd av Fylkesmannen, uten å ta høringsuttalelser til følge, vil effektivt stoppe framtidig verdiskaping i størrelsesorden 65 mrd. kr de neste hundre år. Kan statsråden bekrefte hva som er og vil være regjeringens politikk i denne saken? Ønsker man enda mer vern i Nordland og på Helgeland, også basert på frivillighet av grunneier, eller ønsker regjeringen å legge til rette for mineralutvinning og verdiskaping for framtiden i Nord-Norge?

Statsråd Ola Elvestuen [11:55:51]: Når det gjelder denne enkeltsaken, kan ikke jeg gå inn på den beslutningen, annet enn å si at det vil være en avveining mellom verneinteresser og de mineralressursene som er der, og det er som sagt også gitt tillatelse til prøveboring inne i det foreslåtte området. Så vil det være en diskusjon om uttransportering og hvilke ulike løsninger som er mulig med tanke på det. Men det er en prosess som pågår.

Ellers følger vi de vanlige prosessene for frivillig vern. Dette er et vern som gjelder hele landet, det er et

tilbud som er over hele landet for å følge opp også det som er Stortingets vedtak i forbindelse med en naturmangfoldsmelding om at vi skal verne 10 pst. av skogen.

Spørsmål 7

Une Bastholm (MDG) [11:56:51]: «Klima- og miljøministeren sier i et intervju med ABC-nyheter 23. oktober følgende: «Klimasatsingene på statsbudsjettet er ikke nok sett opp mot målet om 1,5 grader, men det er det ingen budsjetter som er. Jeg mener statsbudsjettet er et godt Venstre- og miljøbudsjett.»

Betyr dette at regjeringen har gitt opp å følge FNs klimaanbefalinger, og at Venstre er tilfreds med det?»

Statsråd Ola Elvestuen [11:57:15]: Det korte svaret er nei, det betyr det ikke. Men Venstre er godt fornøyd med det budsjettet som vi har. Det 1,5-gradersrapporten viser, er at vi må gjennomføre det vi skal, mye raske enn tidligere antatt. Vi må redusere utslipp med 40–50 pst. globalt fram mot 2030. Det vi gjør i Norge, er for det første at vi ønsker å ha på plass en enighet med EU om felles gjennomføring nå før jul, på 40 pst., og så vil vi, i likhet med alle andre land, i tråd med Parisavtalen vurdere våre mål som skal meldes inn for FN i 2020.

Vi gjør mye på de hovedområdene der vi må gjennomføre tiltak for å nå målene i 1,5-gradersrapporten. En ting er innenfor transport, hvor vi øker bevilgningene inn mot de store byene – bymiljøavtalene, byvekstavtalene – klimavennlige byer med sykkel, gange, kollektivtransport, satsing på jernbane, innenfor nullutslippskjøretøy- og elbilsatsingen. I år er det på 28 pst. Vi har miljøtiltak innenfor transport ingen andre land er i nærheten av.

Vi kan også trekke fram grønn skipsfart – 70 fergesamband på vei inn, og andre tiltak innen skipsfart. Vi forsterker satsingsområdene Enova, miljøteknologiordningen og forskningsmidler, for å ha en omstilling innenfor norsk næringsliv. Vi jobber også internasjonalt med de store tiltakene for å nå målet i 2030. Vi vet at naturbaserte løsninger kan være 30 pst. av det som er nødvendig for å nå målsettingen, så den norske regnskogsatsingen som nå økes, er en viktig del av det.

Vi vet også at i henhold til 1,5-gradersrapporten er vi nødt til å redusere bruken av kull internasjonalt så raskt som mulig og unngå at økonomier bygger sin vekst på fossile energikilder. Derfor øker vi også satsingen på fornybar energi internasjonalt opp mot 1 mrd. kr. Vi vet også at i henhold til 1,5-gradersrapporten risikerer vi at vi må ha negative utslipp i tiårene framover. Derfor fortsetter regjeringen å satse på utvikling av karbonfangst og -lagring med de to prosjektene vi har, med Norcem og Klemetsrud, inn i budsjettet for 2019. Så ja, jeg står

ved at ikke noe budsjett, heller ikke dette budsjettet, er nok for å nå 1,5-gradersmålet, men vi tar tak i de store områdene der vi må gjøre mer, og der alle andre land også må gjøre mer for å ha mulighet til å nå 1,5-gradersmålet.

Une Bastholm (MDG) [12:00:07]: For min del er det egentlig ikke tvil om at det gjøres mye. Spørsmålet er om det gjøres nok. Statsbudsjettet underleverer ikke bare på 1,5-gradersmålet, men også på norsk klimalov, våre innmeldte forpliktelser i Parisavtalen og på Norges klimaavtale med EU. Alle disse forplikter oss til 40 pst. kutt i perioden 1990 til 2030, og framskrivningene i statsbudsjettet legger opp til bare 11,5 pst. i samme periode, uten å si noe om hva slags politikk man har tenkt å innføre framover for å få til de kuttene som trengs for å komme i mål. Alle vet nå at klimaendringene er her. Vi har dårlig tid hvis vi skal greie å løse den største og det jeg mener er den grovest urettferdige utfordringen menneskeheten står overfor.

Jeg synes det som stortingsrepresentant er vanskelig å ha tillit til en regjering som bare har planer om å kutte en tredjedel av det Stortinget har vedtatt, og som vi har forpliktet oss til. Det klimabudsjettet regjeringen har lagt fram, er som å legge fram et budsjett med tre ganger høyere utgifter enn inntekter. Spørsmålet er: Hva kan klima- og miljøministeren si for at jeg skal ha tillit til at denne kursen endrer seg?

Statsråd Ola Elvestuen [12:01:15]: Men en framskrivning er ikke et mål. En framskrivning er ikke en plan. Målet til regjeringen er 40 pst. reduksjon sammen med EU. Den avtalen har vi forventninger om å få på plass før jul. Så skal vi, som alle andre land, se på vårt mål – om det skal endres inn mot 2020 til neste år. Så skal vi i henhold til Jeløya-plattformen legge fram en plan innenfor de ulike sektorene i oppfølgingen av avtalen med EU om hvordan vi skal nå målene i den planen, så det kommer vi tilbake til Stortinget med.

Vi gjør mye. Vi har mål. Vi skal jobbe med om vi skal forsterke de målene. Vi skal også konkretisere hvordan disse målsettingene skal nås. I mellomtiden er det mange delmål: bare nullutslippskjøretøysalg i 2025, bare nullutslippsbusser i de store byene i 2025, fossilfri kollektivtransport. Dette kan vi ta på område etter område.

Une Bastholm (MDG) [12:02:22]: Som sagt – målet om 40 pst. kutt fram til 2030 har vi visst om lenge, og de planene kunne vært lagt fram tydelig i dette statsbudsjettet. Samme dag som budsjettet ble lagt fram og FN-rapporten ble lagt fram, sto finansministeren her og var åpenlyst fornøyd med 1,7 pst. kutt i fjor, en nedgang som vi jo vet kommer hovedsakelig fra mer innblanding av biodrivstoff i diesel, hvorav halvparten kom

mer fra palmeolje. Med det risikerer vi økte utslipp og rasing av regnskog i utlandet.

Men mitt poeng her er at finansministeren samtidi-
g, på budsjett dagen, la fram en ny form for tallmagi.
Hun sammenlignet plutselig norske utslipp med 1995
og sa at norske utslipp nå var lavere enn i 1995, mens alle
andre vedtatte referanser hittil i Norge forholder seg til
1990. Jeg mener at den måten å legge fram dette på er di-
rekte villedende. En slik tallmagi gjør en kun dersom en
vil kamuflere sannheten, og sannheten er at siden 1990
har Norge økt utslippene med 2,4 pst.

Statsråd Ola Elvestuen [12:03:26]: Det er et faktum
at utslippene nå er på samme nivå som de var i 1995.
Det vi veier våre mål opp mot, er 1990. Parisavtalen
gjelder fra 2021 til 2030. Den skal vi legge en plan for at
vi skal nå. Fram til 2020 er det Kyotoavtalen som gjel-
der. Den leverer vi på – vi overleverer i henhold til de
avtalene vi har. Og vi har klimaforliket i Stortinget, der
vi også jobber med å komme nær målsettingen på 48,6
mill. tonn, som det er målet å komme ned på i 2020. Da
er det bra at vi har klart å få ned utslippene innenfor
transportsektoren de siste to årene. Det er få land som
greier det.

Vi vet hvilke dilemmaer som ligger innenfor bio-
drivstoff, men vi er nødt til å gå framover, for vi trenger
biodrivstoff. Men vi må ha et mer bærekraftig og mer kli-
mavennlig biodrivstoff enn det vi har i dag. Vår felles
oppgave er å få ut palmeoljen, men likevel ha en satsing
på biodrivstoff også i årene framover.

Spørsmål 8

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:04:46]: «Kan stats-
råden definere henholdsvis «utslipp» og «produsert en-
het», som skal legges til grunn for å forstå hva som me-
nes med at «jordbruket må redusere utslipp pr. produ-
sert enhet?»»

Statsråd Bård Hoksrud [12:05:08]: Norsk jordbruk
skal produsere nok, variert og trygg mat av god kvalitet
som det er grunnlag for å produsere i Norge. Regjering-
en stimulerer derfor jordbruket til å tilpasse matpro-
duksjonen slik at de produserer de produktene forbru-
kerne til enhver tid etterspør, samtidig som sektoren
oppnår klimaforpliktelsene sine.

Når jordbruket skal redusere sine klimagassutslipp,
gjøres det i all hovedsak ved å forbedre produksjonsme-
todene og på den måten redusere utslippene fra en pro-
duksjon som i best mulig grad er tilpasset etterspørse-
len, dvs. å redusere utslippene per produsert enhet.

Som et eksempel har avl på NRF-kua bidratt til at
klimagassutslippene per produsert kilo kjøtt og per pro-

duert liter melk er lave, dette fordi man gjennom avl
har fått effektiv produksjon, god fruktbarhet, få sykeda-
ger og god helse. I 2017 ble det over jordbruksavtalen
bevilget 15 mill. kr til Geno, som skal forske mer på be-
tydningen av avl for å redusere klimagassutslipp fra stor-
fe.

Et annet eksempel jeg vil nevne, er den økte innsat-
sen som er satt inn gjennom de siste jordbruksoppjø-
rene for å styrke dreneringsaktiviteten. Siden 2013 har
vi over jordbruksavtalen satt av over 500 mill. kr til dre-
nering av jordbruksjord. Dette er et tiltak som vil redu-
sere utslippene av klimagasser per produserte enhet, da
det er ventet avlingsøkning på de drenerte arealene. Alt-
så: Utslippene per produserte kilo avling vil gå ned.

Både jordbruket og regjeringen tar klimaspørsmå-
let på alvor. Det er imidlertid mer krevende å redusere
klimagassutslippene fra produksjoner basert på biolo-
giske prosesser, og effektene av tiltak er mer usikre enn
det som er tilfellet for fossile produksjoner. De største
utslippene fra jordbruket oppstår gjennom biologiske
og kjemiske prosesser i husdyr, husdyrgjødsel og jords-
monn.

God agronomi er godt klimaarbeid og god dyrevelf-
ferd, og høy kompetanse hos bonden er også nødvendig
for å nå klimamålene for sektoren.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:07:17]: Det er helt
opplagt at produksjonsmetodene er viktige. Det er helt
opplagt at det å drenere jord innebærer at utslipp fra
arealet, altså per dekar, blir mindre fordi en får større
effekt av gjødsel. En får mindre anaerob gjæring og en
får mer aerob gjæring, eksempelvis. Det er greit. Stats-
råden sier at det er viktig å grøfte mer.

Mitt andre spørsmål er knyttet til produksjonen.
Det er ulike produkter som vi spiser. Mener derfor stats-
råden at «per enhet» går på f.eks. storfekjøtt, grisekjøtt
og lammekjøtt som tre sjølstendige enheter? Eller er
«kjøtt» en enhet?

Statsråd Bård Hoksrud [12:08:15]: Jeg var veldig
klar og tydelig – hvis representanten lyttet til svaret
mitt – på at dette altså handler om produsert kilo kjøtt
fra forskjellige typer dyr. Og så sier jeg at forbrukerne,
kundene, skal få lov å velge hva man ønsker å spise.
Hvis det er sånn at representanten Per Olaf Lundteigen
tenker at man skal slå sammen kjøtt, og så er alt kjøtt,
og at man endrer på det – det må være opp til dem som
skal kjøpe og spise maten, å få lov til å velge. Men poen-
get er å redusere utslipp fra – som jeg har vist gode ek-
sempler på – f.eks. ku, hvor altså utslippene har gått ned
fordi man har fått større produksjon, og man produserer
mer fordi man har gjort mange grep som har sikret
det på en veldig god måte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:09:08]: Det vi diskuterer, er å definere begrepet «jordbruket må redusere utslipp pr. produsert enhet». Jeg forstår nå statsråden sånn at departementet i begrepet «pr. produsert enhet» ikke legger kjøtt som en samlet størrelse. En ser på produksjonen av svinekjøtt for seg, kyllingkjøtt for seg, storfekjøtt for seg og lammekjøtt for seg. Da er det viktig at det blir spredt i departementet.

Mitt spørsmål er: Vil det, dess høyere melkeytelsen blir, bli mindre utslipp ved produksjon av melk og storfekjøtt samlet, etter statsrådens forståelse og det han nå har sagt?

Statsråd Bård Hoksrud [12:09:57]: Det som er poenget, er at vi har sett hva man allerede har gjort. Man har satt av midler til forskning, slik Geno fikk i 2017 i forbindelse med jordbruksavtalen, som ser på hvordan man f.eks. skal redusere utslippene fra storfe. Det er klart at man da får redusert utslipp både per kilo kjøtt og per produsert liter melk. Dette handler om å reduse-

re de forskjellige utslippene innenfor forskjellige typer dyr eller typer kjøtt.

Jeg har lyst til å si at det skjer veldig mye spennende forskning og utvikling. Jeg har tidligere nevnt Orkel, som holder på med rundballepresser, som nå ser på muligheten og potensialet for – når man kjører før inn i maskin og til rundballer – å kunne redusere utslippet med kanskje opp mot 30 pst. Det skjer veldig mye spennende på dette området.

Presidenten: Dermed er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:11:07]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.12.

